

Universal Journal of Theology

e-ISSN: 1304-6535

Cilt/Volume: 6, Sayı/Issue: 2, Yıl/Year: 2021 (Aralık/December)

TÜRK MUTASAVVIFLARINDAN MİDHAH BAHÂRİ'NİN “RUH'Û KUR'AN'DAN BİR SAHİFE-İ NÛR” ESERİNDEN MÜSTAKİL OLARAK BASILMIŞ BİRİNCİ BÖLÜMÜN TRANSKRİPSİYONU VE DEĞERLENDİRMESİ

Değerlendiren/Reviewed by

Kadyr Saparov

Yüksek Lisans Öğrencisi, Pamukkale Üniversitesi, İslâmî İlimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Bölümü, Kelam ve Mezhepler Tarihi Anabilim Dalı

Graduate Student, Pamukkale University, Institute of Islamic Studies,
Department of Kalam and History of Islamic Sects, Denizli/Turkey

saparov693@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0003-3871-698X>

Makale Bilgisi – Article Information

Makale Türü/Article Type: Kitap Dergerlendirmesi/Book Review

Geliş Tarihi/Date Received: 03/12/2020

Kabul Tarihi/Date Accepted: 31/12/2021

Yayın Tarihi/Date Published: 31/12/2021

TÜRK MUTASAVVIFLARINDAN MİDHAT BAHÂRİ'NİN
 "RUH'Û KUR'AN'DAN BİR SAHİFE-İ NÛR" ESERİNDEN
 MÛSTAKİL OLARAK BASILMIŞ BİRİNCİ BÖLÜMÜN
 TRANSKRİPSİYONU VE DEĞERLENDİRMESİ

Giriş

Osmanlı İmparatorluğunun son dönemleri ve Cumhuriyetin başlarına denk gelen XX. asır, Türkiye için siyasi, sosyal, dini ve edebi alanlar başta olmak üzere birçok değişim ve etkileşimlerin en yoğun yaşandığı dönemdir. Tüm bu gelişmelerin etkisi kaçınılmaz olarak tasavvufi alanda da hissedilmiştir. Bu değişim ve etkileşim beraberinde tasavvufi düşüncede yeniliklere diğer bir anlamda da gelişmelere kapı aralamıştır.

Söz konusu değişimlere maruz kalan tasavvufi düşüncelerden birisi de Mevleviliklerdir. Mezkûr dönemlerde Mevlevana dergahının bir dönem müzeye dönüştürülmüş olmasına rağmen Mevlâna ve Mevlevilikle ilgili çalışmalar devam etmiştir. Nitekim bahsi geçen dönemde Konya'da irili ufaklı çalışmalar yapılmıştır. Ayrıca Mevlâna ve Mevlevilikle ilgili çalışmalar yurt dışında da ilgi odağı olmaya başlamıştır.¹

Bu dönemde Mevlevi postunda Midhat Bahârî Beytur Efendi'nin olduğu bilinmektedir. Midhat Efendi yaşadığı dönem itibarıyla İslam âlemine büyük hizmetlerde bulunmuştur. Mevlevi düşüncesinin aracılığıyla halka Hz. Peygamber sevgisini aşılama büyük emekleri olmuştur. Gerek yaşam tarzı ve gerekse eserleriyle de kendisine miras kalan Mevlevilik düşüncesini kendinden sonrakilere aktarmıştır.

Midhat Bahârî'nin Hayatı

XX. yy'da mutasavvıf kişiliğiyle tanınan Midhat Bahârî Beytur 1878 yılında İstanbul'un Eyüp semtindeki Taşlıburun Sâdi dergâhında doğmuştur. Tasavvufi kişiliği yanında edebi yönüyle de bilinen Midhat Bahârî Beytur'un asıl adı Ahmet Midhat'tır. Şiirlerinde Bahârî mahlası kullandığı için Midhat Bahârî olarak şöhret bulmuştur. *Soyadı* kanunundan sonra ise Beytur ismini de aldığı bilinmektedir.²

¹ Harun Dikkaya, *Ahmet Mithat Bahârî Beytur'un Hayatı, Eserleri ve Mihrâb-ı Aşk Adlı Eseri*, (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016), 20 vd.

² Emin Işık, "Midhat Bahârî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2005), 30/6-7.

Babası, Emiroğlu Râşid Efendizade Askeriye mahkemesinin başkâtibi Mehmed Nûri Efendidir. Ahmed Midhat Bahâri Beytur'un annesi ise tasavvuf ehli olan ve Sâdi dergâhı Şeyhi Süleyman Efendi'nin kızı, Hatice Aliye Hanımdır. Midhat Efendi, babası Mehmed Nuri Efendi'yi küçük yaşlarda kaybettiği için annesiyle beraber dedesi Şeyh Süleyman Efendi'nin evinde kalmışlardır.³

İlk eğitimini burada Sadiye Dergahında, dedesi Süleyman Efendi'den almıştır. Midhat efendi çocukluğunda Sadi dergâhı yakınlarında bulunan Bahâriye Mevlihanesini de tanımış ve tasavvufi kişiliğini bu iki dergâh arasında şekillendirmiştir. Eğitimini ise önce Eyüp Dârü'l-feyz-i Hamîd Mektebi'nde sonra Eyüp Askerî Rüşdiyesi'nde daha sonra ise Bitlis İdadisi'nde, ağabeyi İsmâil Zihni Bey'in yanında tamamlamıştır.⁴

1897-1899 yıllarında İstanbul'a geri dönmüştür. O zamanlarda 18-19 yaşlarında olan Midhat Efendi resmi hayatına önce maliye nezaretinin Muhassebe-i Umumiye kaleminde başlamış, birkaç yıl sonra ise Orman Meâdin ve Ziraat Umum Müdürlüğü Kalemi'nde göreve devam etmiştir. Türkiye Sanayi ve Meâdin Bankası kurulunca, aynı bankanın haberleşme şubesi başkâtipliğine atanmıştır. Bu görevden sonra Sümerbank Alım Satım Şubesi haberleşme bölümü şefliği görevini üstlenmiş bu görevde 1945 yılında emekli olmuştur.⁵

Arapça ve Farsçayı iyi derecede bilen Midhat Bahâri Efendi, 1959 yıllarında açılan İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü'nde birkaç yıl Farsça okutmanlığı yapmıştır. Öğretmenliğe, rahatsızlığından dolayı son vermiş ve Caddebostan'daki evine kapanmıştır. 11 Temmuz 1971 tarihindeki vefatına kadar ilimle meşgul olmuştur. Kabri Sahrayı Cedid mezarlığında bulunmaktadır.⁶

Midhat Bahâri Efendi döneminin mümtaz ilim adamları ve mutasavvıfları olan Kürt Said Efendi, Galip Bey, Mustafa Said Efendi, Hüseyin Fahreddin Efendi ve Avni Efendi gibi büyük şahsiyetlerden çokça istifade etmiş ve böylece tasavvufi düşünce ve İslami ilimlerde derinleşmiştir. Bununla birlikte şark edebiyatına meraklı olan Midhat Efendi küçük yaştan itibaren şiir yazmaya başlamış⁷, güçlü edebi yönü ile de tanınmıştır.

Ahmed Midhad Efendi genç yaştan itibaren Mevlana'nın eserlerini okumuş, ömrünü onun eserlerini okumak ve okutmakla geçirmiştir. Bu vesile

³ Rabia Kılıçkaya, *Midhat Bahâri Beytur Hayatı Eserleri ve Tasavvuf Anlayışı*, (Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013), 22.

⁴ Dikkaya, *Ahmet Mithat Bahârî Beytur'un Hayatı, Eserleri ve Mührâb-ı Aşk Adlı Eseri*, 23-24.

⁵ Kılıçkaya, *Midhat Bahâri Beytur Hayatı Eserleri ve Tasavvuf Anlayışı*, 24 vd. Dikkaya, *Ahmet Mithat Bahârî Beytur'un Hayatı, Eserleri ve Mührâb-ı Aşk Adlı Eseri*, 24-25.

⁶ Işık, "Midhat Bahâri", 30/6.

⁷ Kılıçkaya, *Midhat Bahâri Beytur Hayatı Eserleri ve Tasavvuf Anlayışı*, 27 vd. Ayrıca bk. Işık, "Midhat Bahâri", 30/7.

ile eserlerinde Allah, Peygamber ve Ehl-i Beyt aşkını Mevlana'nın aşk anlayışıyla işlemiştir.

Midhat Bahâri Efendi 1916 da Konya'da Mevlâna Dergâhın'da Mevlevî Tarikatının en büyük şeyhi Mehmed Veled İzbudak Efendi tarafından Kasımpaşa Mevlevihanesi Mesnevihanlığı'na tayin edilmiştir. 1924'de son Konya postnişini Abdulhalim Çelebi'den destar alıp Mevlevî şeyhi rütbesini kazanmıştır. Böylece Mevlevîler arasında "geleneksel dönem" ile tekke ve dergâhların kapatılıp müzeye çevrilmesinden sonra "canlandırma" dönemi olarak adlandırılan Mevlevî kültürünün temsilcilerinden sayılmıştır.⁸

Mevlevîlerin son Şeyhi olarak tanınan ve hürmet gören Midhat Efendi şiirinde kendisinden şu şekilde bahs etmektedir.

Doğduğum mevsim-i Bahâridir
Kalemimden o feyiz câridir
Mevlev-i hane-i Bahâri de
Mürşidim hem Cenab-ı Fahri'dir
Neşve-i cam-ı aşk-ı Mevlânâ
Gönlüme her deminde sârîdir.⁹
Midhat Bahâri'nin Bazı Eserleri

Midhat Efendi ömrü boyunca sünnete bağlı yaşamaya çalışmıştır. Nitekim bunu gerek hayatına gerekse yazdığı eserlere baktığımızda görebiliriz. Yapmış olduğu çalışmalarla büyük hizmetleri bulunan Bahâri'nin eserlerinin bazılarını şöyle sıralayabiliriz.¹⁰

Basılmış Eserleri

Ravza (İstanbul, 1314)

Mihrab-ı Aşk (İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1964)

Gûsvâr (İstanbul, 1328)

Sünbülîstân Şerhi (Dersaadet, 1328)

Rûh-i Kur'ân'dan Bir Sahîfe-i Nûr (İstanbul: Marifet Matbaası, 1926)

Destegül (İstanbul: Hilal Matbaası, 1927)

Mesnevî Gözüyle Mevlâna, Şiirleri, Aşk ve Felsefesi (İstanbul: Kırkambar Kitaplığı, 2001).

Basılmamış Eserleri

⁸ Dikkaya, *Ahmet Mithat Bahâri Beytur'un Hayatı, Eserleri ve Mihrâb-ı Aşk Adlı Eseri*, 26.

⁹ Midhat Bahâri Beytur, *Mihrab-ı Aşk*, (İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1964), 16

¹⁰ Kılıçkaya, *Midhat Bahâri Beytur Hayatı Eserleri ve Tasavvuf Anlayışı*, 57-78. Dikkaya, *Ahmet Mithat Bahâri Beytur'un Hayatı, Eserleri ve Mihrâb-ı Aşk Adlı Eseri*, 37-46.

Mevlâna'nın Rubâîler Divanı

Gazzâlî'nin Kitâbu'l-İlm'i

Şiir ve Musiki Bakımından Mevlevîler ve Bazı Hususiyetleri

İlim ve Edebiyatımıza Hizmet Eden Bazı Mevlevî Simalar

Geçmiş Büyüklerimizi Kısaca Analım

Hoca Said Efendi Kimdir?

Çocukluk Hatıralarım

2.3. Tercüme Eserleri

Münâcât-ı Mevlânâ (İstanbul: Tan Gazetesi ve Matbaası, 1963)

Le'âli-yi Ma'nî (İstanbul, 1328)

Tercüme-i Risâle-i Sipehsâlâr (Selanik Matbaası, Dersaadet,1331)

Gülşen-i Tevhid (İstanbul: Tan Gazetesi ve Matbaası, 1967)

Divân-ı Kebîr'den Seçmeler I, II, III (İstanbul: MEB Yayınları, 1995)

Midhat Bahâri Efendi bu eserlerin yanında bazı makaleler de kaleme almıştır.¹¹

2.4. Yayımlanmış Makaleleri

"Mevlâna Kimdir? Mevlananın bir Şiiri", *Konya Halkevi Kültür Dergisi-Mevlâna Özel Sayısı* (1943), 21 – 25

"Mevlâna Efendimiz", *Mevlâna Yıllığı Turizm Derneği*, (Konya, 1963), 7-12

"Mevlâna Aşk ve Şefkat Timsalidir", *Mevlâna Güldestesi, Turizm Derneği*, (Konya, 1964), 22-29

"Mevlevî Tarihine Kaynak Yazarların Yüce Önderi Sultan Veled", *Mevlâna Güldestesi, Turizm Derneği*, (Konya, 1964), 28-32

"Nahl'ı Tecelli", *Mevlâna Güldestesi, Turizm Derneği*, (1967), 11-13

Ruh'û Kur'andan Bir Sahife-i Nûr Eseri

Birçok eserinde örneği olduğu gibi "*Ruh'û Kur'an'dan bir Sahife-i Nûr*" isimli eserinde de Midhat Efendi Peygamber aşkını, tasavvufî ruh ve ahlakî inceliklerle işlemiştir. Eser Osmanlı alfabesinde yazılmıştır.

¹¹ Kılıçkaya, *Midhat Bahâri Beytur Hayatı Eserleri ve Tasavvuf Anlayışı*, 78-82.

Eser üç bölümden oluşmakta olup, ilk bölümünde (1-40) Kur'an'ın bazı sürelerinden iktibas ettiği ayetlerle Hz. Muhammed'in mübarek nübüvvet vasfını ve ona karşı beslediği aşkı anlatmaya çalışmaktadır. İkinci bölüm (41-270) eserin ağırlıklı kısmı olup, bu kısımda Hz. Muhammed'in yaşadığı dönemdeki olaylara dair rivayetler genişçe anlatılmış ve ayetlerle desteklenmiştir. Eserin son üçüncü ve kısmında (271-298) müellif müslümanlıkla ilgili bir yazı bulunmaktadır ayrıca eserin içeriğindeki kelime hatalarıyla ilgili doğru-yanlış cedveli yer almaktadır.¹²

Bu makalede ele aldığımız çalışma, eserin ilk bölümüyle sınırlıdır. Eserin mezkûr bölümü İstanbul Ma'rifet Matbaası tarafından 1926 yılında müstakil bir risale halinde Osmanlı alfabesinde basılmıştır. Hâlihazırda (Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi)'nde bulunmaktadır.¹³

Allah Rasulü Muhammed (s.a.v) ve onun nübüvvet nurunu idrak etmede tasavvufi bakış açısından güzel bir örneği olan bu eserin okuyucularıyla buluşturulması adına, orijinalliğinin bozulmadan günümüz Türkçe alfabesine uyarlamaya gayret edilmiştir. Bunun yanında söz konusu eserin satır arasında geçen bazı üstü kapalı veya günümüz Türkçesinde anlaşılması zor bazı Arap-Fars vb. kökenli kelimeler sözlükten yararlanılarak açıklanmaya çalışılmıştır. İlaveten ilgili bölümde verilen ayet meallerine Kur'an'ın orijinal arapça metinleri eklenmiştir.

Eserin Ele Alınan Birinci Bölümün İçeriği ve Değerlendirmesi

Eser, Hz. Muhammed'in üstün ahlakını ele alan ve onun Kur'an-ı Kerim'de geçen faziletini ve önemini anlatan bir çalışmadır. Çalışma, kısa bir takdimden sonra Fatıha süresiyle başlamaktadır. Eserde Fatıha süresinin tam metnine yer verilirken Bakara, Âl-i İmrân, Nisâ, En'am, Â'raf, Enfal, Tevbe, Şûra, Fetih, Necm ve Kalem sürelerinden sadece ilgili ayetlerin tercümesi verilmiş daha sonra da manası açıklanmaya çalışılmıştır.

Midhat Efendi eseri takdim ederken; "*Kur'an, ona mütenâhî güneşler, aylar yaratan fezâ-yı lâhûtta kalbime doğan bu; ancak bir yıldızdır. Lafz ve beyân gölgeleri altından, beşeriyetiminî âcz bulutları arasından size o ma'nevî yıldızın şî'â'nı göstermeğe çalıştım*"¹⁴ diyerek kaleme aldığı bu eserin ilham yolu ile oluştuğunu ifade etmiştir. Eserde edebi bir üslup kullanılmakta ve üslup eserin başından sonuna bütünüyle muhafaza edilmektedir. Aynı ibareden anlaşılacağı üzere Midhat Bahârî Efendi önce Kur'an'ın mucizliğini ifade ettikten sonra o

Dikkaya, *Ahmet Mithat Bahârî Beytur'un Hayatı, Eserleri ve Mihrâb-ı Aşk Adlı Eseri*, 37-39 ¹²

¹³ Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi (TTK), Aranan: "Ruh'û Kur'andan Bir Sahife-i Nûr" (Erişim: 3 Aralık 2020).

¹⁴ Ahmed Midhat Bahârî Beytur, *Ruh'û Kur'an'dan bir Sahife-i Nûr*, (İstanbul: Ma'rifet Matbaası, 1926), 3.

manevi yıldızın yani Hz. Muhammed Mustafa'nın Allah katındaki şan ve şerefini ayeti kerimeler ışığında işâri tefsir yöntemiyle yorumlamaya çalışmıştır. Nitekim A'raf süresinde: "O kimseler ki Nebi-î Ümmî olân Rasûlullah ittibâ'ederler. Öyle bir Ümmî ki onuñ na'at ve evsâfını; nezdlerindeki Tevrât ve İncilde bülûrlar, orâda yazılmışdır" ayetini ele alırken Ümmî kavramının farklı manalarını aktardıktan sonra, kavramın manalarından biri olan *asıl* manasının üzerinde durmaktadır. Buna binaen Hz. Muhammed'in *asl'a* mensup olduğu yani zat-î İlahiye'ye ait olduğu ve bunun nübüvveti ihtişamına bir delil olarak yorumlanır. Bunun beraberinde Ümmî kavramı Ümmü'l-Kitap, Ümmü'l-Kavm gibi kavramlardan yola çıkılarak kavm'in reisi, bir şeyin merkezi gibi manalara işaret edilir. Ayrıca kavramın klasik tefsirlerde yorumlandığı şekline de değinilmiştir. Yani Ümmî kavramının, okuma-yazma bilmeyenler için kullanımından yola çıkılarak Allah Teala'nın Nebisi'ni Ümmî olarak lakaplandırması, ayetin okunduğu manasıyla kabul edildiği takdirde, böyle nitelendirmenin ardında İlahi hikmetin olduğu aktarılır.¹⁵

Konu edebi bir dille yorumlanırken onun şan ve şerefini idrak edenler övülüp müjdelenmiş, o kâinat güneşinden haberdar olmayanlar ve nurundan nasibini alamayanlar ise ölü bedenlere benzetilerek kınanmıştır.¹⁶

Beşeriyet gözü ile manevi göz ayrımını ifade etmeye çalışan Ahmed Midhat Efendi görme duyusunu manevi gözle ilişkilendirmiş, bakmanın beşeriyet gözü ile görmenin de manevi göz ile bağlantılı olduğunu ifade etmiştir. Bu minvalde ileri sürülen ilmi çalışmalara da dikkat çeken Ahmed Mithad Efendi, Hz. peygamberi manevi gözle görmek istemeyen kişileri Kur'an di- liyle zemmetmiştir.¹⁷

Eserde, bütün Peygamberler'in Hz. Muhammed'in geleceğini kendi kavimlerine aktardığı ifade edilmiştir. Midhat Efendiye göre bu, son peygamberin gelişine hazırlık ve onun getirdiği hakka (mesaja) bir yardım olarak yorumlanmaktadır. Onun gelişi ise bütün alemlere müjde ve Hak'tan gelen rahmet olarak nitelendirilmektedir. Bununla birlikte Allah'a imanun peygambere tabi olmaktan geçtiği ve ona itaat'in Allah'a itaat olduğu, ayetler ışığında yorumlanmaktadır.¹⁸

Bunun beraberinde eserin farklı yerlerinde Türk ve Fars edebiyatından Zin-nûni Mısıri,¹⁹ Sultan Veled,²⁰ Mevlâna,²¹ Hakani²²ve Şeyh Galib

¹⁵ Beytur, *Ruh'û Kur'an'dan bir Sahife-i Nûr*, 19-20.

¹⁶ Beytur, *Ruh'û Kur'an'dan bir Sahife-i Nûr*, 10, 11, 13, 15, 18.

¹⁷ Beytur, *Ruh'û Kur'an'dan bir Sahife-i Nûr*, 24.

¹⁸ Beytur, *Ruh'û Kur'an'dan bir Sahife-i Nûr*, 13.

¹⁹ Beytur, *Ruh'û Kur'an'dan bir Sahife-i Nûr*, 8.

²⁰ Beytur, *Ruh'û Kur'an'dan bir Sahife-i Nûr*, 9.

²¹ Beytur, *Ruh'û Kur'an'dan bir Sahife-i Nûr*, 12, 17, 18, 20-21, 23, 30,

²² Beytur, *Ruh'û Kur'an'dan bir Sahife-i Nûr*, 22-23.

Dede²³ gibi mutasavvuf büyüklerinin eserlerinden Peygamber aşkı ustalıklı işlenmiştir. Bu eserlerden istifadeyle dini bilgi edebi bir yoğunlukla ifade edilmiş ve böylece zengin bir içerikle okuyucuya sunulmuştur. Nitekim Hz. Peygamber anlatılırken tasavvuf büyüklerinden Sultan Veled'in Me'arif'inden:

Ez Âhmed tâ âhad beşî nîst
Âhmed âhad est ve mîm ber dâr

Yani: "Âhmed'den âhada vâрмаk için çok bir mesâfe yoğdur. Âhmed âhaddır, mîmî kâldır" yani mîm meşâbesinde olan beşeriyet-i Muhammediyeyi kâldır, âhad tecellî eder,²⁴ diyerek aslında bu ibareden kâinatın önderi Hz. Peygamberin beşeriyet vasfından yola çıkılarak, onun hakkıyla tanınıp, ona uyulduğu takdirde Allah'ü Teala'nın yani Âhad olanın rızasını kazanma konusu edebi incelikle işlenmektedir.

Bununla birlikte Hz. Muhammed'in Allah sevgisi ve bu sevgiyi insanlığa tattırmaya çalışmasından bahsedilir. Bunlar anlatılırken onun insanlardan çektiği zorluklar ve kınamalarına değinilir.²⁵ Söz konusu eserin bu bölümü "Benden Olmak Ne Devlet'tir" şiiriyle ve en sonunda kısa bir tazarru²⁶ ile sonlandırılmıştır.

Son olarak, Midhat Bahâri Efendi *Mihrab-ı Aşk* eserinde *Rûh-i Kur'an'dan Bir Sahîfe-i Nûr* eseri için "Rûh-i Kur'an'dan Bir Sahîfe-i Nûr Adlı Eserim için"²⁷ adlı şiirinde şunları dile getirir:

Kim severse şîrimi âşârımı
Feyz-yâb-ı 'aşık-ı Peygamber olur
Kim okursa bir şahîfe-i nûrumu
Rûh-ı Kur'ân'dan bir aydınlık bulur

Midhat Bahâri Efendi bu eserinde bir peygamber aşığı olarak Hz. Peygamberi anlatmayı, onun aşkını gönüllere nakş etmeyi amaçlamaktadır. Bunu da Kur'an-ı Kerim'in bazı ayetleri işari üslûple yorumladığından ve mutasavvıfların sözlerinden misaller vererek yapmıştır. Buna binaen eseri iyi anlayabilmek için tasavvuf kültüründen de haberdar olmak gerekmektedir.

Midhat Efendi eserinde, Hz. Peygamber Muhammed'in insanlığa hem örnek hem de rehber olmasını Allah'ın kendisine olan hitabıyla ele almıştır. Yazar eserini kaleme alırken öncelikle ayeti ayetle açıklama metodu

²³ Beytur, *Ruh'ü Kur'an'dan bir Sahife-i Nûr*, 33.

²⁴ Beytur, *Ruh'ü Kur'an'dan bir Sahife-i Nûr*, 9.

²⁵ Beytur, *Ruh'ü Kur'an'dan bir Sahife-i Nûr*, 24, 32.

²⁶ Beytur, *Ruh'ü Kur'an'dan bir Sahife-i Nûr*, 39-40.

²⁷ Beytur, *Mihrab-ı Aşk*, 63.

kullanmış. Kendi yorumlarını tasavvufi kaynaklardan istifadeyle zenginleştirerek okuyucuya aktarmıştır.

Sonuç

Eseri genel olarak ele aldığımızda eserin mezkûr kısmı aytelerinin yorumlanması bağlamında işârî tefsir niteliği taşımaktadır. Bunun yanında müellif dini bilgileri, tasavvufi ve edebi uslubla bir potada eriterek eserini ortaya koymuştur. Müellifin İslami ilimler alanındaki bilgisi yanında dil-edebiyat ve Tasavvuf alanına da geniş ölçüde vakıf olduğu, eserdeki üslup ve terminolojiden anlaşılmaktadır. Eserde Hz. Peygamber Muhammed'in âlemlere rahmet oluşu ve onun insanlığın en ekmele ve ona ittiba etmenin kurtuluş vesilesi olduğu vurgulanmıştır. Bu bağlamda aslında İlahi rızanın kazanılmasında bütün yolların, ona tabi olmaktan geçtiğine dikkat çekilmektedir. Eser, İlahi kitap ışığında ele alınmış olup, baştan sona bir bütünlük içerisinde okuyucusuna sunulmuştur. Bütün bunların yanında bu eser, tasavvuf büyüklerinin Hatemü'l-Enbiya'yi anlatan şiir ve manzumeleri aktarması bakımından ikincil bir kaynak niteliğini de haizdir. Eser, Hz. Muhammed'in zatının ve onun Allah katındaki şan ve şerefine ilmi ve edebi bir uslubla tanıtılması açısından kıymetli bir örnek olmuştur.

RŪĤ-U QUR'AN'DAN BİR ŞAĤİFE-İ NŪR

Size RŪĤ-u Qur'an'dan bir şaĤife-i nŪr taĤdîm ediyorum...

Qur'an, o nāmütenāĤi²⁸ güneşler, aylar yārātan fezā-yı lāhŪtdan ħal-bime doğān bu; AncaĤ bir yıldızdır. FaĤat Ĥazret-i MuĤammed'in feyz, aĤĤ yıldızdır.

Lafz ve beyān gölgeleri altından, beşeriyetimin 'acz bŪlŪtları arāsından size o ma'nevî yıldızın şî'ā'nı göstermeĤe ĤalıĤdım...

Yā Rabbî; Qur'an'daki o İlāĤî saltanat, o melekŪti debdebe-i iĤtişām-ı AĤmedî nedir. Her şaĤîfesinden mevkeb-i²⁹ NübŪvvetin şadā-yı tecellî işîdîliyor. RŪĤ mest ve āli tekrîmiñdir...

İnsān için 'Ālemde söz Ĥadar pārlāk, yüksek bir mu'cize-i kemāl olamaz. MuĤallid bir söz, ebedî bir mu'cizedir.

Qur'an, nām-ı AĤmedîye nŪrdan bir ābide, ebed Ĥarın İlāĤî bir mu'cizedir. Muşavvirî³⁰ ĤaĤ, muşavverî³¹ ĤaĤ olān bir taşvîr-i MuĤammedîdir.

²⁸ Nihayetsiz, sonsuz. Bk. Mustafa Nihat Özön, "Namütenahi" *Osmanlıca Türkçe Sözlük* (İstanbul: Remzi Kitabevi, 1993), 512.

²⁹ Alay, bk. Özön, "Mevkeb-i", 415.

³⁰ Suret veren, tasvir eden, ressam, bk. Özön, "Musavvir", 446-447.

³¹ Resimli, Zihide tasarlanmış, düşünölmüş, bk. Özön, "Musavver", 446.

Allah, Qur'anında zât-ı mu'allâsını³², Nebî Aşkdesini,³³ kitâb-ı menzilinî ayırmıyor. Bir kül, bir gül gibi gösteriyor.

Gül deyince; tüveyçi³⁴, ke'si³⁵, be'zri³⁶ berâberdir...

Bir gül ki be'zrinde ke's ile tüveyçi, ke'sinde tüveyç ile be'zri, tüveyçinde da'hi ke's ile be'zri mündemidir. Her birî ayrı gibî görünür bir kül, bir güldür.

Bir gül, bir çiçek, bir meyve, âfâk ve enfes; âyine'-i tevâhid-i Hâkîmdir, birer âyât-ı kemâl-ı Muhammedîdir.

Her şeyde hâmd-i Muhammedîyi; feyz-i be'kâ, feyz-i tecellî müjdesiyle tesbîh ve terennüm³⁷ eden bir lisân-ı beyân vârdır.

Qur'an'dan bir şâhife'-i nûr açdım ve bir hâkiqat söyledim. İsteyen îmân etsin, isteyen inkâr.

“وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ” bir belde'-i tayyibeniñ pāk, feyzidâr topraqları; Rabb-i müte'âl Hâzretleriniñ izniyle renk renk, latîf, nâfi nebâtlar çıkarır. Bir belde'-i habîşeniñ çorâk topraqlarından ne çıkar: Ancağ kıtlık ve fâidesizlik...

“وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ يَخْرُجُ نَبَاتُهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَالَّذِي خَبثَ لَا يَخْرُجُ إِلَّا نَكِدًا” Hâzret-i Muhammed; Bütün âlemlere Rahmetdir. Zevk ve sürürüñ, neşât ve turabıñ menbaı³⁸ Odur. Müminlerine de münkirlerine de naşibe'-i hayât, zevk ve neşât Ondandır. O bir tecelli'-i Rahmândır, bîlenlere Rahîm, bilmeyenlere Gufrân...

Bu bir ihsân-ı Rabb-i kerîmdir. Tahdîs-i³⁹ ni'met için bu İlahî, Qur'anî na'at-ı Muhammedîyi tab' ve şu gülbânıñ şükrânımla neşr ediyorum.

Ey Nebi-i Aşkdes ve Ecmel, Ey Rasûl-u Mükerrrem; Nûr-u Mübjn Qur'an'ın lâhützâr ma'bed-i aşkıñda böyle perşâşa'a lem'an⁴⁰ etdikçe melekûtî 'utbe'-i seniye'-i risâletiñe, huzûr-u 'arş pây'e-i Nübüvvetiñe; Her dem nâmü-tenâhi şalât, nâmü-tenâhi selâm ve tekrîmât...

Fâtîhatu'l kitâb

Sûre-i Fâtîhatu'l Kitâb

³² Yüksek, Yüce, Rütbe, bk. Özön, "Mu'alla", 427.

³³ En kutsal, Kutsallığa en yakın, bk. Özön, "Akdes", 24.

³⁴ Küçük taç, bk. Özön, "Tüveyç", 683.

³⁵ Kadeh, bardak, çanak, bk. Özön, "Ke's", 337.

³⁶ Tohum, bk. Özön, "Bezr", 76.

³⁷ Güzel ve yavaş sesle şarkı söylemek, bk. Özön, "Terennüm", 666.

³⁸ Kaynak, bk. Özön, "Menba'ı", 401.

³⁹ Söyleme, Birinden haber alıp söyleme, bk. Özön, "Tahdis", 631.

⁴⁰ Parlama, Parıldama, bk. Özön, "Lem'an", 359.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ (1) الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ (2) الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ (3) مَا لِكَ یَوْمَ الدِّیْنِ (4) اِیَّاكَ نَعْبُدُ وَاِیَّاكَ نَسْتَعِیْنُ (5) اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِیْمَ (6) صِرَاطَ الَّذِیْنَ اَنْعَمْتَ عَلَیْهِمْ غَیْرِ الْمَغْضُوْبِ عَلَیْهِمْ وَلَا الضَّالِّیْنَ (7)

Tercüme-i Münîfesî

Bismillâhirrahmânirrahîm

Rahmân ve Rahîm olân Allahıñ ism-i şerîfiyle bâşlarım... okürüm. Her hamd ve şenâ Âlemleriñ Rabbi olân Allah azîmu'ş-Şâna hâs ve râci dir.

Allah Rahmân ve Rahîmdir. Dîñ gününüñ Mâlikidir, şâhibidir.

Allahum... Ancağ ancağ sañâ ibâdet ederiz. Ve inâyet ancağ senden, senden isteriz.

Bizi doğru yola, kendilerine inâm etdiğün kimseleriñ yoluna hidâyet et, götür. Üzerlerine gâğab teveccüh etmiş ve delâletde kâlmış olânlarıñ yoluna değıl... Yâ Rabbi; münâcâtımızı kabûl et.

Feyz-i Me'ânîşî

İnde'l muhâkkiğin Qur'an 'azîmu'ş-Şân; Nebî muhterem Efendimiziñ mañv⁴¹ ve şahv⁴² hâletinde žuhûr etmişdir. Ba'zı âyât-ı Qur'aniye hâlet-i şahvda ve ba'zı âyât-ı celîlede hâlet-i mañvda; risâletpenâh Efendimiziñ İlâhî inciler sâcân fem-i aqdesinden işıldılmışdır.

Fağat o şahv; öyle bir şahvdır ki (mañv içinde şahv) ve bu mañv; öyle bir mañvdır ki (şahv içinde mañv)dır.

İşte "Seb'u'l-Meşâni" nâmı verilen sûre-i celîle-i Fâtîha; o hâlet-i şahvda-ya'ni mañv içinde şahvda – žuhûr eden âyât-ı Qur'aniyedendir.

Bu sûre-i şerîfede nefis-i nefîs-i nübüvvet-penâhi o mu'ażzam mağâm-ı nübüvvetden mertebe-i İslâmîye tenezzül büyürüyor. Ehl-i İslâm ile birlikde Allah 'Ażîmu'ş-Şâna hamd ediyor, 'arz-ı 'ubüdiyet eyliyor, niyâzkâr-ı inâyet olüyor, mażhâr-i en'am-ı İlâhî olân kimseleriñ doğru yoluna hidâyet istiyor, irşâd istiyor. Üzerlerine gâğab teveccüh edenleriñ ve delâletde kâlânlarıñ yoluna şâpdırtma; diye Rabb-i kerîmine yâlvârıyor, münâcât ediyor.

⁴¹ Yok olma, Batma, bk. Özön, "Mahv", 374.

⁴² Ayıklık, bk. Özön, "Sahv", 572.

Bu Rabbānî bir ta'lîm-i Nübüvvet olmaqla berāber, bir çok esrār-ı ḥaḳāyîkî da şāmildir:

(وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُّحِيطًا)

Āyet-i kerîmesinde mezkûr olduğu üzere Allah 'Aẓîmu'ş-Şān her şey'e muḥîtdir. Bunun için Zî'n-Nûn-ı Mısrî⁴³ Ḥazretleri diyor ki:

(*et-Turuḳu ila Allahi bi-ʿadedi enfāsi'l halā iḳi*)

“Allaha ıkān yollar, maḥlūḳatıñ nefisleri miḳdārıncadır” evet öyledir. Faḳat maḳsūd-u ḥaḳîḳî: Maẓhar-ı en'ām ve nā'il-i tecelliyāt-ı cemāl olān nāzeninān Ālihiyenin yoludur.

Sûre'-i şerîfedeki (dîñ günü) ta'bîrinden maḳsūd-u ḥaḳ olān ma'nî, ancak nebî-i ekmel Efendimizce ma'lûmdur. Şû kadar ki muḥaḳḳıklar bûñā (tecellî-i ḥās zamānı) demişlerdir.

Bu sûre'-i celîlede şān-ı mu'allā-yı Aḥmedîye ta'ẓîm, ḥāsān-ı alihîye tekrîm vār. Ḥatta bütün İslāma, vasi'at rahmet nurları ışıldamaḳdadır. Zîrā Ḥaḳ; beşeriyet-i Nübüvvet ve Nebî zî-Şān Efendimizde mertebe'-i İslāmîyete tenezzül ile nāzeninān-ı ḥarîm cemālî tekrîm bÿürüyorlar...

Bûrāda bir sırr-ı tevḥîd vār:

(Aḥmed) şîḡā'-ı tafđîldir. Eñ çok ḥamd eden demektir.

Sûre'-i celîleye (Aḥmed) ism-i nebevîsiniñ müştak olduğu (ḥamd) kelimesiyle bāşlānması; gizli hazîne olān hüviyet-i İlāhiyenin mebde'i tecelliyātı olduklarına işāretidir. Vücūd-u Nebevîniñ hem ma'sdar ve hem menba'-ı ur'an ve kitābullah bulunduğu:

الم (1) ذٰلِكَ الْكِتٰبُ لَا رَيْبَ فِيْهِ

Āyet-i celîlesindeki işāret tebliḡ ile müberrihindir.

Sultān Veled⁴⁴ Ḥazretleriñin Ma'ārifinde şu beyti oḳudukları mezkûr-
dur:

Ez Aḥmed tā aḥad beşî nişt

Aḥmed aḥad est ve miḡm ber dār

Tercümesi

⁴³ Zin-nuni Mısrî için bk. Veyis Deḡirmenay, “Sultan Veled” *Türkiye Diyanet Vakfı İslām Ansklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 37/521-522.

⁴⁴ Sultan Veled hakkında bk. Veyis Deḡirmenay “Sultan Veled” *Türkiye Diyanet Vakfı İslām Ansklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 37/ 521-522.

“Ahmed’den ahada vârmak için çok bir mesâfe yokdur. Ahmed ahaddır, miymi kâldır” ya’ni miyim meşâbesinde olan beşeriyet-i Muhammediyeyi kâldır, ahad tecellî eder.

Sûre-i Bakara’dan

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

فَإِنْ آمَنُوا بِمِثْلِ مَا آمَنْتُمْ بِهِ فَقَدِ اهْتَدَوْا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللّٰهُ وَهُوَ السَّمِیْعُ الْعَلِیْمُ (137)

صِبْغَةَ اللّٰهِ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللّٰهِ صِبْغَةً وَنَحْنُ لَهُ عَابِدُونَ (138)

(137) ve (138)‘inci ayet-i celîleleriñ tercüme-i münîfesi

Bismillâh irrahmân irrahîm

Eğer onlar... Sizin imân etdiğiniz mişillü imân ederlerse mażhâr-ı hidâyet oldukları muhakkaktır. Ve eğer sizden yüz çevirirlerse muhâlefet ve düşmânlıkta şâbitdirler. Fakat onların adâvetinden endişe-nâk olmâ! Ey Nebi zi-Şânım; sañâ Allah kâfidir. Kariben onların şerrini senden def eder. Allahu Te’âla işidîç ve bilicidir.

Allah boyası; Allah boyasından dahâ güzel kîm vâ... Biz oñâ âbidleriz.

Feyz-i me’ânîşî

Şıbgatullah... Âyet-i kerimesi; Rumûzât-ı Qur’aniyeden ve müşkilât-ı âyât-ı İlahiyedendir. Zât-ı ulûhiyetiñ; Nübüvvet-penâh Efendimize bir iltifâtı, bir teveccüh-ü ‘azîm ve tekrîmidir.

Büyürüyor ki:

“Ey Allah boyası! Ey mażhar-ı tecellî-i tām! Sen ki, hâkîkat-ı Muhammediyeyiñ; Zât-ı Maḥmûdu’s-Şifâtımdır. Senden güzel kîm vâ. Biz, bütün esmâ’ ve şifâtımız; zât-ı maḥbûbiyetim olan o hâkîkate âbidleriz”.

‘Aşk-ı zâtî ile esmâ’ ve şifât-ı İlahiyeniñ žuhûr ve tecelliyâtı; Zâta ‘ibâdetdir. Ya’ni Hâkîkîñ zâtına muḥabbet; Görünmey, tânılmayı iktizâ etdi. Bu görünmek ve tânılmaq için hâsıl olan şevinât-ı zât ve esmâ ve şifât, kendi zât-ı İlahiyesine ‘ibâdetdir. Esmâ-ı İlahiyeniñ biribirine zıt olması kemâl-i cemâldendir. Nûr; žulmeti. Žulmet, nûru gösterir. Bunuñ her ikşî Hâkîki gösterir. Beynelerindeki zıddiyet; görünüşdedir, hâkîkatde değildir.

Muḥabbet-i zâtîye; tânıma ve tânılmayı, bû da žuhûru iktizâ⁴⁵ etdi. Öyle ise žuhûr; ibâdetdir. Onuñ için Müfessirîñ-i Kirâm:

⁴⁵ Uyma, Örnek tutma, bk. Özön, “İktiza”, 270.

“ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ”

Âyet-i kerîmesini: “ إِلَّا لِيَعْرِفُون ” diye tefsir etdiler. “ Biz, Cin ve İnsanları ancak tânularını için yârâtdık. ” dîmekdir, dîdiler.

Sûre-i Âli ‘İmrân’dan

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّانِيِّينَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ (79) وَلَا يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُتَّخِذُوا الْمَلَائِكَةَ وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَابًا أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ (80) وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْتُكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَضْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ إِصْرِي قَالُوا أَفَرَزْنَا قَالَ فَأَشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ (81) فَمَنْ تَوَلَّىٰ بَعْدَ ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ (82) أَفَعَبِّرُ دِينَ اللَّهِ يَبْغُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ (83)

(79) (80) (81) (82) (83) ‘üncü âyet-i celîlelerin

Tercüme-i Münîfesî

Bismillâh irrahmân irrahîm

Bir beşere, Allah kitâb ve hüküm ve nübüvvet versun da soñra o beşer nâsa Allahdan gayri – bañâ kûl oluñuz desun, ne mümkün. Ancak der ki: Rabbânî olunuz! Kitâbullahu öğretmekle ve kendiñiz de ders edinmekle.

Kitâb ve hüküm ve nübüvvet şâhibî olân yine o beşer, Melâ’ikeyi ve Enbiyâyı Rabler ittihâz edîñiz, diye emretmez.

Siz Müslümân olduñtan soñra size hiç küfürle emr eder mi...

Vaktâ ki⁴⁶ Allah, Enbiyâdan şöyle ‘ahd ve mişâk aldı:

“Size verdiğim kitâb ve hikmetden soñra siziñle birlikde olân hâkiqatî taşdik eder bir Rasûl size gelince, mutlakâ oñâ imân edeceksiniz ve mutlakâ oñâ hâkiqatî izhârda yârdım eyleyeceksiniz.”

Allahu Te’ala Enbiyâya: “Böylece ikrâr etdiñiz mi ve bunuñ üzeriñe ahdimi kabûl eylediñiz mi.” diye sordu.

Onlar da: “Evet, ikrâr eyledik.” dediler.

Allah: “Öyle ise siz, bu ‘ahd ve mişâka şahid oluñ. Ben de siziñle berâber şahidlerdenim” dedi.

Kim ki bu ikrârdan soñra ‘ahdinden dönerse, onlar fâsıkdırlar...

⁴⁶ O vakit ki, bk. Özön, “Vakta”, 697.

‘Acabâ Allah dîninden başka bir dîn mi isterler. Hâlbüki Oñâ, göklerde ve yerlerde ne vârsa hepsi tav’an⁴⁷ ve kerhan (ister-istemez) islâm ve inkiyâdadır⁴⁸ ve hepsi Oñâ rücû ederler...

Feyz-i Me’ânîsi

Bu âyet-i kerîme, Yahûdîlerden ve Nasârâdan Ebü Râfi’u’l-Ûarżî ve Seyyid Nâm Bihûrânî tarafından Hâzret-i nübüvvet-penâh Efendimize:

“*Sañâ ibâdet edelim mi, istermişîñ.*” Yolunda tarîzen îrâd olunân su’âl üzerîne nâzil olmuştur.

“*تُمْ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّائِيِّنَ*”

“*Şümme yeķüle li’n-nâsi künû ibâden li-min dūni-İllâh*” -ıyî müte’âķip “*ve lakin künû Rabbânîñ*” âyeti ne güzel bir nekine’-i İlahiyedir.

Bir beşer; Allah tarafından kitâb-ı hâķîķate, ilim ve nübüvete mażhar olduķdan soñra insânlara, Allahdan ğayrı bañâ ķul oluñuz, demez. Ancak der ki bañâ ķârşı Rabbânî oluñuz.

Evet; halkı tevĥîde davet eden birini, nasıl olür da tefriķi, ikiliĝi emir eder. Belki der ki:

“*Ey! biri iki gören şâşılar; siz benim beşeriyetime bākûb ķâlmâyıñız. Benim mażhar olduĝum hâķîķate, bendeki Rabbânî tecelliyâta âĝâh olarak; ben ki kitâbullahım, kitâbullahdaki hâķâyıķı, esrâr-ı me’âniyi bilmeyenlere öğretmekle ve kendîñiz ders edînmekle Rabbânî oluñuz.*”

Meşnevi-i şerîfde Hâzreti Mevlânâ⁴⁹ büyürür:

Çün Hüdâ ender neyâyed der ‘ayân

Nâib-i Hâķ-end in Peyĝamberân

Nî ğalet goftem ki nâib bā menüb

Kerd u pendâri hatâ âyed ne hûb

Ma’nâsı: “*Hüda-yı müte’âl mādâm ki apaçık görünmüyor, bû Enbiyâ-yı izâm; Hâķıñ nâibîdirler.*”

Hâyır, yâñıldım. Nâib olân Nebî ile onu ķāim-i maķâm eden Hâķı iki sâñur-sañ hatâ olür. Güzel deĝil.”

“*بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ*” maķâm-ı irşâddır. Her mürşid-i münevver, her müteħâssıs-ı ilim; nispet-i Muhammediyesî derecesine göre tâiblere feyz-i

⁴⁷ İsteyerek, Zorlanmadan, bk. Özön, “Tav’an”, 643.

⁴⁸ Bıyun eĝme, Kendini teslim etme, bk. Özön, “İnkıyad”, 295.

⁴⁹ Mevlâna hayatı ve eserleri için bk. Reşit Öngören “Mevlâna Celalaeddin Rumi” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansklopedisi*, (Ankara: TDV Yayınları, 2004), 29/441-448.

Ahmediyi telkîn ve ifâze eder. “وَيَمَّا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ” nispet-i Muhammediyede te’âlîdir, maķâm-ı isti’lâ ve istirsâddır. Ma’neviyyün⁵⁰ teveccüh ve evrâd dersini bürâdan almışlardır.

Bâkıñız; Qur’an-ı mübin ‘ilme, tedris ve tadrüse nasıl teşvîk ediyor. Bilenleri, bildirenleri nasıl taķdır ile, sitâyişle⁵¹ yâd eyliyor. Diğer bir âyet-i Qur’an: Bilenle bilmeyenler hiç bir olür mu, diyor.

Evet, o âb-ı hayât feyz; cehl üzerine değil, ‘ilim üzerine neb’ân⁵² eder. Nür-u İslâm; cehl ile değil, ‘ilim ile yükselir, ‘ilim ile pârıldar...

Allahu te’âla ervâh-ı Enbiyâdan Hâzret-i Muhammede imân ve yârdım etmeleri için ‘ahd ve mişâķ aldı. Bū yolda ikrâr etdirerek ervâh-ı Enbiyâya Hâzret-i Muhammediñ imânını telkîn etdi. Ve oñâ yârdım ediniz, dedi. Ervâh-ı Enbiyâyı; bû telkîn-i imâna, bû ikrâra şâhid tutduğu gibi şân-ı Ahmediyi iclâlen⁵³ kendî de şâhid oldu.

Rızâ-yı İlâhi, Hâzret-i Muhammede imândadır. Enbiyâ-yı izâm bile bû imâna, bû ikrâra mecbür tütölmuşlardır. Nerede ķaldı ki başķaları...

Her ķim bû ‘âlem-i şuhûda geldikten soñra bû imân, bû ikrârından dönerse fâşķdır. Böyle fâşķ olmakla ‘acabâ bünlar ne isterler... Allah dñinden, Allah rızâsından başķa bir dñ, başķa bir rızâ mı arârlar. Hâlbüki bünların bû imândan, bû ikrârdan dönüşleri sûrettedir. Hâķiķatde, yerde ve gökde ne vârsa hepsî – ķimî tav’an, ķimî kerhan – Allaha islâm ve inķiyâd üzeredir. Fâşķ bile islâmdır. Faķat bû islâmı kerhandır, kendî bilmez. Her şey Allahdan źuhür etmişdir, oñâ rücû’ eder.

Her Peyğamber kendî kavmine Hâzret-i Muhammediñ geleceğini haber verdi, tebşir etdi. İnsânları O büyük mürşidiñ, o İlâhi üstâdıñ, o Nebi-i aźamıñ dñine, irşâd-ı telkînâtına, imân ve ‘irfânına, ‘âlî ilimlerine hâzırladı. Bū hidmet Hâzret-i Muhammede yârdımdır. Būğün bile bû yârdımın tecel-liyâti görünüyor. Avrûpâ, Ameriķâ müsteşriķleri, mütefekkirleri, mütefenninleri bütön hidmet ediyorlar. Qur’an-ı Kerimi, Meşnevi-i Şerifi, Fususu’l Hikemi ve sair nice nice mu’azzam müdevvenât ve muhalledât-ı İslâmiyeyi tercüme ederek, tab’ ederek neşr ediyorlar. Bū kitâblardaki hâķâyıķı tebliğe çalışıyorlar. Mütefenninleri iħtrâlarıyla, keşfiyâtlarıyla her gün Hâzret-i Muhammediñ bildirdiği hâķâyıķı te’yid ediyorlar. Hiçbir Peyğamberiñ ‘aşrına naşib olmâyân ‘aşr-ı Muhammediyeniñ parlâķlığını, cihân-şumöl ve lâhütkâr

⁵⁰ Tanrıya bel bağlamışlar, bk. Özön, “Maneviyyun”, 380.

⁵¹ Övme, bk. Özön, “Sitayiş”, 597.

⁵² Kaynamak, bk. Özön, “Neb’an”, 517.

⁵³ Büyütme, İkrâm, bk. Özön, “İclâl”, 278.

saltanatını gösteriyorlar. Bū yârdım; kâh Nefs-i Mutma'inneden, kâh Nefs-i Emmâreden žuhûr ediyor. Ne be'is vār, ĥaĥıĥat deĥiřmez. Ĥaĥĥıñ her günde bir ře'n-i tecelliři vârdır. "كَلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ"

Ey 'aĥl-ı kül, Ey dâhî-i İlahî! Ey nûr-u ĥayât! Ey rūĥ-u kâ'inât! Ey Rasûl-u bi'l-ĥaĥ! Ey Nebiyullah!

Nâmütenâhî ĥaĥıĥatler řaçân kitâb-ı aĥdesiñdeki o İlahî nükteleri; o incelikleri, o žariř žariř 'ařıĥâne teřbihleri; o ĥekimâne, maĥbûbâne tebliĥleri âñlâyamadılar. Āñlâyânları söyletmediler, âñlâtânların sözünü ters âñlâdılar; üstâd-ı zülâle,⁵⁴ zevĥ ve ĥuzûrunu iĥlâle ĥâlĥıřdılar. Nûr dediler, žulmet gösterdiler. Ĥaĥıĥat dediler, ĥayâle ĥořdurdular. Ah řû nâmâhremler ah...

Miřkât-ı⁵⁵ Muĥammediyeñ, o miřbâĥ-ı ĥaĥıĥat, o nûr; Kabe'de uyândı, Bathâ'da⁵⁶ göründü, Yeřrib'de pârıldadı. Žiyâ; şâniyede üç yüz biñ küsür ĥilometre mesâfe ĥat' edermiş, seniñ nûruñ biñ üç yüz bû ĥadar senedir ĥâlâ yâniyor. Ĥımbıĥır ne mesâfeler ĥat' etdi. Bıldıĥımız, bılmedıĥımız ne 'âlemleri ne fezâ-yı nâmütenâhîleri geĥdi, nûrlândırdı, aydınlâtdı.

Güneř; ba'zı nažarlara muvaĥĥaten⁵⁷ görünme de ĥaĥıĥatde ufûl etmez. Kâh řarĥda görünür, kâh ĥarpde görünür. Arzıñ bir yerî ĥıce ise bir yerî gündüzdür. O dâ'imâ neř-i nûr, neř-i žiyâ eder...

Sen bir Ĥaĥ güneřiñ; seniñ nûruñ řarĥa, ĥarbe taĥsîs olunmâz. řarĥda görünür, ĥarpde görünür. Onuñ Āsyâsı Avrûpâsı, Ameriĥâsı, Afriĥâ ve Avustrâlyâsı yoĥdur. O ne řarĥidir ne ĥarbidir. O dâ'imu'l Lem'ândır. O âteş dökmeden yânâr, âydınlâtır bir nûrdur. Nûr 'ala nûrdur. Allah istediĥiniñ nûruna hidâyet eder.

لَا سُرْفِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُّورٌ عَلَى نُورٍ يَهْدِي
"اللَّهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ"

Bir gün gelecek kelâmıñdaki ma'ni, ĥaĥıĥat añařılacak; bir gün gelecek kemâlâtıñ görmeyen gözlere görünecek. Āh ne olurdu, 'ömr-ü beşere sırr-ı medid⁵⁸ muĥarrer olsaydı da o şa'şa'a-ı tecelliyi bi beşeriyet gözüyle görseydik.

Sûre-i Āli İmrân'dan

⁵⁴ Saf, bk. Özön, "Zülale", 732.

⁵⁵ İçinde kandil yakılmak üzere duvarda yapılan oyuk, hücre, bk. Özön, "Mişkat", 424.

⁵⁶ Mekke'de daĥ arasında bulunan bir derenin adı, bk. Özön, "Batha", 62.

⁵⁷ Az bir sûre için, şimdilik, bk. Özön, "Muvakkat", 452.

⁵⁸ Uzun, ĥok uzun süren, bk. Özön, "Medid", 392.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ
 وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ

(159)'uncu āyet-i celîleniñ tercüme'-i münîfesi

Bismillâh irrahmân irrahîm

Allahıñ rahmetindendir ki sen onlara karşı mülâyim olduñ. Eğer sen kâbâ, huysuz, kâtı yürekli olsâydıñ, mutlakâ etrafıñdan dâğılırlardı.

Peyğamberim; sen onları âfo et. Ve onlara mağfîret iste, mühim işde onlarla müşâvere et. Qarâr verub bir şeyi yâpmağa azm etdiñ mi, Allaha tevekkül eyle. Hâқиқat; Allah mütevekkil olânları sever.

Feyz-i Me'ânîşî

Nebi-î aқdes Efendimize Allah bÿyÿruyor ki:

“Ey mücessem fezâil; insânlara böyle nâzik, mültefit oluşuñ Allahıñ rahmetindendir. Eđer sen kâbâ sâbâ, kâtı yürekli, fenâ hüylü olsa idiñ; onlar mutlakâ etrafıñdan dâğılırlardı, nÿru bırâқır, žulmetde қalırlardı. Ümmetiñe hazîne-i rahmetimizi açdıқ, seni böyle işte žarıf, latîf kıldıқ.

Peyğamberim; Ey Hâbîb-i emlahım;⁵⁹ sen onlarıñ қusÿrunu ‘afv et, onlara mağfîret iste. Mühim işde tatyîb⁶⁰ hâtırları içÿn müşâvere et, bir şey'e qarâr verub, yâpmaya ‘azm etdiñ mi, Allaha tevekkül et yâp, hâқиқat; Allah mütevekkil olânları sever.”

Bÿ āyet-i kerîmede Hâқ; şân-ı Muhammediyi iclâl ve tekrim bÿyÿruyor. Risâlet-penâh Efendimiz; İnce rÿhlü, žarıf, nÿkte-perver, ‘arıf, pek melîh bir zât-ı bî-nažır idi.

Allah – “Sen onlarıñ қusÿrunu âfo et, onlara mağfîret iste” bÿyÿruyor. Bÿ ne müstešnâ bir iltifât-ı Hâқdır...

Mağfîret-i İlahiye; ancaқ ‘afv-ı Muhammediden soñra tecellî eder.

Sÿretu'n-Nisâ'dan

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ تَوَلَّىٰ فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا

⁵⁹ Daha ve pek güzel, bk. Özön, “Emlah”, 158.

⁶⁰ Hoşlandırma, İyi davranma, bk. Özön, “Tatyib”, 612.

(80)'inci âyet-i celîleniñ tercüme'-i münîfesî

Bismillâhirrahmânirrahîm

Rasûle itâat eden, hâkiqatde Allaha itâat etmişdir. Rasûlden yüz çeviren olursa kendilerinedir. Biz seni Peyğamberim; onların muhâfazası için göndermedik ki...

Feyz-i Me'ânîşî

Allaha itâ'at için, Peyğambere itâ'at, Allaha îmân için, Peyğambere îmân elzemdir. Nebi-i A'zam Efendimizden yüz çeviren, Allahuñ cemâline yüz çevirmiştir. Hâk bûyûyor ki:

Bû irâzdan⁶¹ Peyğamberim; sañā bir zarar gelmez, kendileri mah'rûm olüyor. Seni biz böyle olmâmaları için onlara muhâfîz, nigezbân⁶² göndermedik ki, seniñ gönderilmeñ, mah'zâ⁶³ bütün 'âlemlere benim tecelli'-i rahmetimdir...

Sûretu'n-Nisâ'dan

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رَسُولًا مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا
(165) لَكِنَّ اللَّهَ يَشْهَدُ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ أَنْزَلَهُ بِعِلْمِهِ وَالْمَلَائِكَةُ يَشْهَدُونَ وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا (166)

(165) (166)'nci âyetleriñ feyzi ve tafsîli tercüme'-i münîfesî

Bismillâhirrahmânirrahîm

Rahmet-i İlâhiye cennetleriyle müjdeleyen, hâkdan uzâklılıkla, o uzâb-ı hicrânla, korkûtân Peyğamberler gönderdik ki... Peyğamberleriñ vurûdundan ve seniñ tavşif ve ahbârından soñra (artık nâs için bize evsâf-ı Muhammediyeyi bildiren olmâdı; diye) Allaha kârşu beyân-i ma'zerete ve hüccet-i ikâmesine imkân kâlmâsün. Allahu Te'ala 'Azîz ve Hâkîm oldu.

Peyğamberim; seniñ evsâf-ı ulviyeñe âid âyetleri bazıları inkâr ediyorlar, öyle mi. Lâkin Allah şehâdet eder ki zât-ı Nübüvvet-penâhıña inzâl etdiği Qur'ânı, o âyât-ı mübînî kendi ilm-i İlâhîsiyle inzâl eyledi. Būñā Melekler de şehâdet ederler. Allah; şahid-i kâfîdir.

Sûretu'n-Nisâ'dan

⁶¹ Çekinme, Yüzçevirme, bk. Özön, "İ'raz", 299.

⁶² Gözcü, bekçi, bk. Özön, "Nigezbân", 526.

⁶³ Sırf, ancak, bk. Özön, "Mahza", 374.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الرَّسُولُ بِالْحَقِّ مِنْ رَبِّكُمْ فَآمِنُوا خَيْرًا لَكُمْ وَإِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا

(170)'inci āyet-i celîleniñ tercüme'-i münîfesî

Bismillâhirrahmânirrahîm

Ey insânlar; size hâk ile birlikde Rabbiñiz taraflından Peygamber geldi. İmân edîñiz, size hayırlıdır. Eğer imân etmez, kâfir olürsañız oñā ne zarar. Semāvāt ve arzda ne vârsa hepsî Allahıñ mülküdür, mahlûkudur. Allah; âlim ve hâkîm oldu.

Feyz-i Me'ânşî

‘Ârif-i a’zam Hâzret-i Mevlânâ Meşnevî-i Şerîfinde büyürür:

Der beşer rû pûş kerdest âfitâb

Fehm kon vallahu e’lem bis-Şavâb

“Âhâdiyet güneşî beşeriyet niķâbiyle yüzünü örtmüşdür. Bu nükteyi idrâk et. Doğrüyü, şavâbı eñ ziyâde bilen Allahdır.”

Rasûl-u Ekrem Efendimiz tecelli'-î Hâkîdır. Hâkîkiñ beşeriyete tenzilî, beşeriyetde žuhûrudur. Böyle olduğuna imân ederseniz siziñ için hayırlıdır. Çünki bû imândan soñra Hâkîkiñ tecelliyât-ı cemâliyesî açılır, size nûr ve âyât şâcılır.

Eğer böyle olduğuna imân etmezseniz yine o hâkîkat değişmez. Semāvâtta, yerde ne vârsa hepsî Allahıñdır. Hepsinde bû imân vârdır, faķat āgâh⁶⁴ değillerdir. Onuñ için inkâr ederler.

Bir kısım insânlarıñ inkâr edeceęiniñ zâten Allah bilîr, onlarıñ böyle görünmeleri Allahıñ muķtezâ-ı hikmetîdir.

Sûretu'n-Nisâ'dan

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا (174) فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا
بِاللَّهِ وَاعْتَصَمُوا بِهِ فَسَيُدْخِلُهُمْ فِي رَحْمَةٍ مِنْهُ وَفَضْلٍ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمًا (175)
(174), (175)'inci âyet-i celîleleriñ tercüme'-i münîfesî

Bismillâhirrahmânirrahîm

⁶⁴ Haberli, Uyanık, bk. Özön, “Āgah”, 18.

Ey isnânlar; hâkîkat, size Rabbiñizden burhân geldi, size nûr-u mübîn inzâl etdik. O kimseler ki Allaha îmân etdiler ve hâkka şımsıķı yapışdılar. Onları Hâk bû sebeble Raĥmet-i İlähiyesine ve dahâ nice nice fazl ve keremine dâhil ve nâ'il eder ve onları kendine vâsıl olân doğru yola da hidâyet ve irşâd eyler.

Feyz-i Me'ânîsi

Nebi-î A'zam Efendimiz Allahuñ eñ büyük raĥmet-i kemâlî ve eñ kuvvetli ve pârlâk bir delîlidir. O, Kitâbullahdır, O nûr-u mübîndir. Aĥadiyet güneşî görülemediği içündür ki nûru göründü. Meşnevî-i Şerîfde büyüruluyor:

Āfitâb âmed delîl-i âfitâb

Ger delîlet bâyed ez vey rû menâb

"Güneşîñ delîli, güneşdir. Sañâ güneş için delîl lâzım ise güneşden yüzüñü çevirme".

Ĥazret-i Aĥmed, ismi gibi zâtı da mażhar-ı aĥaddır. Onuñ içündür ki âftâb⁶⁵ aĥadiyete delîl, âftâb-ı Muĥammedîdir.

Yine Meşnevî-i Şerîfde büyüruluyor:

Şems-i Tebrîzi ki nûr-i mutlak est

Āftâbest u zi envâr-i Hâk est

"Şems-i Tebrîzi ki zât-ı mutlak nûrudur âfitâbdır, Hâkķıñ nûrlarındandır."

Şems-i tebrîziniñ âftâb olması, vâriş-i sırr-ı Muĥammedî olduğundandır.

Netice: Hâkķıñ delîli yine Hâkķdır. Ya'ni Ĥazret-i Muĥammed'deki tecellîdir. Her kım Allaha îmân eder ve delîl-i Hâkķ olân O nûr-u mübîn-i İlähiye şımsıķı yapışırsa Allah onu raĥmet-i İlähiyesine ve nice nice fazl ve iĥsânına mażhar eder, visâl-i cemâline eren doğru yola da irşâd eyler.

Sûretu'l En'âm'dan

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

قَدْ نَعْلَمُ إِنَّهُ لَيَحْزُنُكَ الَّذِي يَقُولُونَ فَإِنَّهُمْ لَا يُكَذِّبُونَكَ وَلَكِنَّ الظَّالِمِينَ بِآيَاتِ اللّٰهِ يَجْحَدُونَ

(33)'üncü âyet-i celîleniñ tercüme-i münîfesi

Bismillâhirraĥmânirraĥîm

Peyğamberim; muĥâkķaķ bilişiz, müşrikiniñ söyledikleri sözler seni maĥzûn ediyor. Onlar hâkķîkatde seni tekzîb etmezler. Ancaķ zâlimler; Allahuñ âyetleriniñ inkâr ederler.

Feyz-i Me'ânîsi

⁶⁵ Güneş, Güzel kimse, Parlak yüz, bk. Özön, "Āftab", 17.

Ey Hâbiḅ-i Ecmelim; sen bize olān muḥabbetiñ, ‘aşkıñ sebebiyle müş-riklerin ḥaḫkımızda söyledikleri sözlerden; biliyoruz muḥaḫkaḫ müte’eşsir ve maḥzūn oluyorsuñ. Bizim için maḥzūn olma. Onlar ḥaḫıkatde bizim ḥaḫkımızdaki tavsiñinde⁶⁶ seni tekzib etmezler. Bū ḥalleri görünüştedir. Ancaḫ ḫalimler; Allahın āyetleri olān Enbiyāyı inkār ederler.

Sūretu’l En’ām’dan

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

وَإِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكَ إِعْرَاضُهُمْ فَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَبْتَغِيَ نَفَقًا فِي الْأَرْضِ أَوْ سُلَّمًا فِي السَّمَاءِ فَتَأْتِيَهُمْ بِآيَةٍ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَمَعَهُمْ عَلَى الْهُدَىٰ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْجَاهِلِينَ (35) إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ وَالْمَوْتَىٰ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ ثُمَّ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ (36)

(35), (36)ncı āyet-i celileleriñ tercüme-i münifesi

Bismillāhirrahmānirrahīm

Evet, onların yüz çevirmeleri sañā ağır geliyor. Himmetiñ o kadar ālidir ki beşeriyetiñ muḫtedir olsa onların imāna gelmeleri için yerleri deler bir āyet çıkarırdıñ, yāḫūd āsimāna nerdibān koyar bir āyet indirirdiñ ve gösterirdiñ.

Peyḡamberim; Allah istese onların hepsini noḫta-ı hidāyet ve imānda toplardı. Bu ḥaḫıkatı bilirsniñ, bilmezlerden olma. Ancaḫ işidenler icābet ederler. ölüleri Allah baḫ eder, soñra oñā rücu ederler.

Feyz-i Me’āniş

Tayinātdan her biri; ‘Esmā-ı İlāhiyeden bir ismiñ veyā birçoḫ isimleriñ maḫharıdır. Ḥaḫıkat-ı İnsāniye; bütün ‘Esmā-ı İlāhiyeniñ maḫharıdır. Ān be-ān bū muḫtelif Esmāñ ḥükümleri, insāniñ ḥaḫıkatinde ḫāhir olür. Ancaḫ her insāniñ kendi derecesine göre ayān mertebesinde bir ismiñ ḥaḫıḫi maḫharıdır. O isim, o insānda ḥākim; ve insān onuñ maḫkūmudur. Binā’en ‘aleyh her insāniñ ‘amelı, işi:

قُلْ كُلُّ يَعْمَلُ عَلَىٰ شَاكِلَتِهِ

Büyürlüdüğü üzere- Esmā-ı İlāhiyeden maḫhar olduğı ismiñ ve ḫilḫatiniñ muḫtezāsına göredir. İrade-i İlāhiye ta’alluḫ etse idi, herkes hādi, mümin isminiñ maḫharı olürdü. Faḫat kemāliyle görünmek; muḫtelif ve mütezād isimleriñ tecellişini iḫtizā etdi.

⁶⁶ Niteleme, bk. Özön, “Tavsif”, 643.

Nebi-î Aşkdes Efendimiz ki Hâkķıñ bütün âlemlere tecelli-i rahmetidir. Kendi cennet tecelliyâtına, Firdevs visâline cûş u hurûş⁶⁷ aşķıyla, ezvâķıyla⁶⁸ duramaz, demâdem halkı da'vet eder. Bû da'veti dîrîler işîdir ve işîdenler icâbet ederler. Pertü İlâhi ile cânları aydınlanmâyan ve dîrilmeyenler öldürler. 'ölülerî; Allah ba's eder, dîrîltir. Söñra oñâ rücû' ederler...

Bû mebâhâsda birçok hâķâyık-ı İlâhiye vârdır. 'İrfân-ı Muḥammedîden bir gül koķlâyan bû ma'nâyı idrâk edebîlir.

Câme siyeh kerd küfr, nûr-i Muḥammed resîd

Febl-i beķâ koftend mülk-i muḥalled resîd

Dil çu setr-i lâb şod âyet-i haft âsmân

Şerh-i dil-i Aḥmedî haft mücelled resîd

Febl-i kıyâmet zedend sūr-i ḥaşr mîdemend

Vaķit şod ey mürdegân ḥaşr-i mücedded resîd

Ez pey nâ-mahremân kufl zedem ber dehân

Hîz bi-kû mutribân eşret-i sermed resîd

"Ḥâzret-i Mevlânâ "Ḳâdese Sirruhu"

Tercümesî

Küfür ve inkâr, beşeriyetiñ libâsını ķarârtmışdı. Kâ'inât žulmet içinde idi. Ḥâzret-i Muḥammediñ nûru doğdu, parıl parıl lem'âna başladı. Ebediyetle şa'sa'adâr saltanatı, mülk-i muḥallidî göründü. Her taraftan beķâ dâvûlunu çaldılar, alķış tûfânı koķpârdılar.

Köñül; câzibe'-i aşķıyla o şems-i ḥaķîķatiñ üstürlâbı⁶⁹ gibî oldu. Yedi âsmânıñ⁷⁰ her biri; ķalb-i Aḥmedîniñ birer âyet-i kemâlidir, 'ulviyet evsâfınıñ yedi cild şerḥidir. Evet, evet, müjde'-i ķadümü için, nâsütüde.⁷¹ Lâhûtta öyle bir gulgula'-ı⁷² sürür, öyle bir âvâze'-i neşât ve tarb yükseldi ki sâñki kıyâmet davûlunu çaldılar, ḥaşr sûrunu üflediler ve nidâ etdiler:

⁶⁷ Aşıp taşma, bk. Özön, "Cuş u huruş", 105.

⁶⁸ Zevkler, bk. Özön, "Ezvak", 176.

⁶⁹ Güneş irtifa aleti, bk. Özön, "üstürlab", 688.

⁷⁰ Gök, bk. Özön, "Asman", 43.

⁷¹ İnsanlık, İnsan ve insanlığa ait şeyler, bk. Özön, "Nasütü", 514.

⁷² Gürültü, bk. Özön, "Gulgula", 209.

Ey 'ölüler; kendiñize geliñ, haşr-i müceddid zamānıdır. Āh neler söyleyecekdım, neler... Maħrem olmāyānlarıñ şerrinden ötürü ağızımı kiljdedim, şüsdüm. Yoksa o nūr, o āftāb-ı 'arş; bütün şa'şa'asıyla pārlıdadı, göründü.

Mutribler;⁷³ kālķıñız, çalıñız, çāğırñız, müjde verñiz ki: sermedı⁷⁴ işret zamānıdır.

Sūretu'l A'raf'tan

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنزِلَ مَعَهُ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ (157) قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَأَمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ (158)

(157), (158)'inci āyet-i celīleleriñ tercüme'-i münifesi

Bismillāhirrahmānirrahīm

O kimseler ki Nebi-ı Ümmi olān Rasūlullahı ittibā' ederler. Öyle bir Ümmi ki onuñ na'at ve evsāfını; nezdlerindeki Tevrāt ve İncilde bülürler, orāda yazılmışdır.

O Peyğamber; imān ve tevħid-i haķla emr eder. Küfür ve şirkden nehy eyler. Onlara tayyib olān şeyleri ĥalāl, fenā olānları ĥarām kılar. Üzerlerindeki ağır yükü kıldırır, bendleri, bükāğuları çözer.

O kimseler ki o Rasūl-u bi'l Haķka imān ederler, tevķir ve tażim gösterirler, yardım ederler, onuñla gönderilen nūra ittibā' ederler. İşte o kimseler; felāh bülānlarıdır.

Peyğamberim de ki:

Ey insānlar bilñiz, ben siziñ hepiñize Peyğamberim, Rasūlullahım. O Allahıñ ki bütün semāvāt ve arz; onuñ mülküdür. Tāpācaķ bir ma'būd, bir İlāh yoķdur, ancaķ Odur. Dırılten, öldüren Odur.

İmdi imān edñiz, Allaha ve Rasūlüne. O Rasūlüne ki Nebi-ı Ümmidir, Allaha ve Allahıñ kelimātına mü'mindir. Oñ ittibā' edñiz ki dođru yola hidāyet ve irşād bülābilesiñiz.

Feyz-i Me'āniş

⁷³ Çalgıcı, sazçalan, bk. Özön, "Mutrib", 451.

⁷⁴ Sonu olmayan, Baki, bk. Özön, "Sermed", 589.

“Ümm” lügaten yālñız anne ma'nāsına deĝildir. (Aşıl, imād, re'is) ma'nalarına da gelir. Meşelâ: (Ümmü'l-Kitâb) kitâbın aslı (Ümmü'r-Re'is) dimâĝ (Ümmü'l-Kavm) kavmiñ re'isj, ulusu demektir. (Ümm) mutlakâ o şey'e denir ki bir dâ'ireniñ merkezi olan nokta gibi asıldır ve maħal-i rücûdur ve inzimâmdir. (Ümmij) yâzi yâzmaĝ bilmeyen kimseye denilijyorsa da Nebij Muħterem Efendimiziñ bû sîfat ile Qur'an-ı Kerim'de mükerreren telkijb⁷⁵ büyürulmasında bâşşkaca bir ĥikmet-i İlâhiye vârdır.

(Ümmij) üme mensüb demektir. Üm ki asıl ma'nâsınadır. Asla mensüb, yañi Zâta, Zât-ı İlâhiye mensüb bir Nebij demek olur ki iclâl ve iħtişâm Nübüvvetini gösterir. Bütün Enbiyanıñ mütekâmil ve müte'âlî bir tecelli-i câmi'âsıdır. Nübüvvetleri ezeliyet-numündür. Ĥilkat-i Âdemden aĝdemdir. Ĥilkat-ı Muħammediye; tecelliyât-ı Ĥaĝkıñ mebde'idir. O, Ĥaĝdan, her şeyi ondan yârâdılmıştır.

Ĥākâni⁷⁶ Ĥazretleri Ĥilye'-i Nebeviye manžümesinde diyor ki:

İĝtizâ etti münezzeh Zâti

Sebeb-i ĥilkat mevcûdâtı

Etdi ol demde hemân 'aşĝ-ı žuhûr

Oldu el-ķıssâ hüveydâ⁷⁷ bir Nûr

Sevdi ol nûru Ĥabibim; dedi Ĥaĝĝ

Oldu dîdârına 'âşık-ı mutlak

Oñâ teşĝir⁷⁸ olunûp mülk-i şuhûd

'izz u devletle gelüb buldu vücûd

Doldu âvâze'-i Âħmedle cihân

Eyledi 'aşĝ-ı İlâhi ĝulyân

Nażar etdikçe añâ Rabb-i Ğafûr;

⁷⁵ Lakaplandırma, bk. Özön, "Telkib", 658.

⁷⁶ Hakani için bk. Mustafa Uzun, "Hakani" *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 1997), 15/166-168.

⁷⁷ Meydanda, Açık, belli, bk. Özön, "Hüveyda", 269.

⁷⁸ Zaptetme, ele geçirme, bk. Özön, "Teshir", 669.

Terledi şerm⁷⁹ u ĥayādan ol Nūr

Dökülüp ‘ālem-i ervāha o ter
Oldu her kıatresi bir Peyğamber

Yine bir def‘a‘-ı āhırde Ĥüdā
Baqtı efrāt muĥabbetle Añā
Eyledi ġarq‘-ı ‘ırağ anı ĥicāb
Gül pür-ü jāleye⁸⁰ döndü O Cenāb

Ķatresinde anıñ Üstād-ı Ezel
Etdi bir gevher-i şehvār-ı⁸¹ evvel
Bir nażar kıldı mehābetle⁸² Aña
Arayub oldu o gevher-i deryā

Ebr-i lütfü olacaq deryā bār
Mevcler žāhir olup çıqtı buĥār
Eyledi soñra anın İzzed-i pāk
Kefini ĥāk⁸³, buĥārın eflāk
Oldular ketm-i⁸⁴ ‘ademden mevcūd
Bu kıadar milk ve melek buldu vücūd...

O Nebi-ı Aqdes; bütün kā’ināt insāniyetiñ Efendişidir. İnsānlarıñ üzerindeki ağır yükü kıaldırır, esāret bāğını, buķāğılarını çözer, ĥürriyet verir. Nażarlarında cihān bir tarabğāh-ı tecelli keşilır, köñüllerı bir dāru’s-sürūr-u cemāl olür. Ĥāzret-i Mevlānā Meşnevışinde büyürüyor ki:

Kıst Mevlā anki āzādet koned
Bend-i rikķiyet zi-pāyet ber kened

⁷⁹ Utanma, bk. Musatafa Nihat Özön, “Şerm”, 615.

⁸⁰ Çiy Şebnem, Kırağı, bk. Luggat Osmanlıca Türkçe Sözlük, (Luggat), “Jale”, (Erişim 24 Aralık, 2019).

⁸¹ İri taneli inci, bk. Özön, “Şehvar”, 612.

⁸² Celal, Ululuk, bk. Özön, “Mehabet”, 394.

⁸³ Toprak, bk. Özön, “Hak”, 221.

⁸⁴ Tanrının ruh ve cisim ālemlerini yaratmayı istediği zaman tüm yaratıkların ilki olan cevher-i ahzar’ın çıktığı yer, bk. Özön, “Ketm”, 338.

“Mevla, Efendî kîmdir bilîr mîsiñ. Seni âzâd eden, ayğâğıñdan esâret bâğımı çözüb sañâ hürriyet verendir.”

O kîmseler ki o kâinât-i insâniyetiñ Efendîsine, O Rasûl-u bi'l Hâkka îmân ederler, tevķir ve tazîm gösterirler, yârdım ederler ve onuñla gönderilen nûra ittibâ ederler. İşte o kîmseler, ba'de Hâk 'azâbından felâh bulüb cemâl-i Cennetine visâl-ı Firdevsine lâyıķ olânlardır.

Sûretu'l A'râf'tan

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَىٰ لَا يَسْمَعُوا وَتَرَاهُمْ يَنْظُرُونَ وَإِنَّهُمْ لَا يُبْصِرُونَ

(198)'inci âyet-i celîleniñ tercüme-i münîfesî

Bismillâhirrahmânirrahîm

Peyğamberim; müşrikleri eger hidâyete da vet etseñ işitmezler. Görürsün ki onlar sañâ nazâr ederler hâlbûki seni görmezler. avfı ihtiyâr et, güzellekle, iyilikle emr et, câhillerden yüz çevir.

Feyz-i Me'ânîşî

Duymak başķa, işitmek yine başķadır. Baķmak başķa, görmek yine başķadır. Birçok def'alar insân düyâr, faķat işitmez, bākâr faķat görmez.

İşitmek, görmek idrâk iledir, ķalp iledir, rûh ve 'irfân iledir.

Żât-ı mu'allâ-yı Aĥmedîyi yâlnız beşeriyet gözüyle değil, Ķur'an gözüyle, Hâk gözüyle görmeli. Beşeriyet gözü; evsâf-ı beşeriyeyi gösterir. Hâk gözüdür, Hâk nûrudur ki ĥâķķâni cemâlî, ma'nevî güzelliğî görür.

Esâsen eñ soñ fennî keşfiyât üzerine de añlaşımışdır ki insânda bû gözden başķa görmek ķudretiniñ hâiz başķa bir göz vârdır. Bû; Ameriķâ'da, Avrûpâ'da aĥiren yâpılan birçok tecrübelerle işbât olunmuşdur.

İmdi nezd-i İlâhîde Nebi-i Aķdes Efendimiz o ķadar nâzlı; o ķadar kıymetlidir ki Hâk, kelâmını fem-i Muĥammediden dîñlemek ister. Onuñ oķuyuşu, onuñ âhengi; İlâhî bir cüşeş-i aşķdır, lâhûtķâr bir muĥabbet sesîdir.

Nezd-i İlâhîde Nebi-i Ecmel Efendimiz o ķadar güzel, o ķadar maĥbûbdur ki Hâk; kendiniñ cemâl-i Aĥmedîde görmek ister. Onuñ görünüşü, onuñ hüsnü kendî güzelliğî, kendî cemâlidir. Tâml, lekesiz, prüzsiz, şaşa'adâr kemâl, bir görünüşdür, bir encilâ-yı⁸⁵ zâtdır.

⁸⁵ Parlak, aşikâr, bk. Özön, "Celi", 94.

Bū güzel sesdeki ḥayāt veren āheng-i ‘aşkı dūymāyanlara, bū güzel yüzdeki rūḥ ḥüsn-ü mutlaḳ olān nūr maḥbūbiyeti görmeyenlere; Allah Peyğamberinden ‘afv dīliyor, zımnēn būyūruyor ki:

Peyğamberim; onlar seniñ kemālīñi, ḳadriñi, melekūtī ‘ulviyetiñi ney-lesūnlar, cāhildirler bīlmezler, ‘afv et. Sen güzelsiñ, güzellelikle emr et. Cāhilderden yüz çevir, müte’ellim olmā.

Sūretu’l Enfāl’den

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ
بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَهُهُ تُحْشَرُونَ

(24)‘üncü āyet-i celīleniñ tercüme‘-i münīfesi

Bismillāhirrahmānirrahīm

Ey imān edenler; Allaha icābet ediñ ve Rasūlüne ki size ḥayāt vermek için davet eder. Ve bīliñiz Allah; insānla ḳalbī beyninde ḥā’il olūr, siz dīriltiñsiñiz, Allaha ḳıḳarılırsıñiz.

Feyz-i Me‘ānisi

Doğmak; bir bāḳıma göre ‘ölmekdir, bir bāḳıma göre dīrilmekdir. İnsān, insān olarak doğmak için ḳāç def’a ‘ölmüş ve dīrılmışdir. Būlunduğu devrede ‘ölmüş, diğē devre‘-i ḥayātda doğmuşdur. Yıldızları seyr etmiş, cemādātı gezmiş, nebātāt ‘ālemleriniñ dolāşmış, ḥayvānāt cihānlarında seyāḥat etmişdir. Seyyāḥ-ı beşer, Şehristān-ı⁸⁶ ḥaḳıḳatde bir cezbe‘-i ‘aşḳ ile kendiniñ gā’ib etmiş, sergerdāna⁸⁷ dönmüş, dolāşmış beşeriyet ‘ālemine gelmiş. Rahmet-i Ḥaḳ žuhūr etmişdir.

Ey insān; kendine gel, arādığını gösterelim, denilmiş. Cān; Allahıñ nūr-u zātı olān pertū Muḥammedi ile dīrilir.

Ḳalbden maḳsad: İnsāniñ ḥaḳıḳatı, āyiñe‘-i tecellidir, menba‘-ı ḥayāt-ıdır. ‘ālemiñe rahmet olān Envār-ı Muḥammedi; gāḥ gāḥ öyle bir feyzān-ı⁸⁸ tecellī gösterir ki bütün köñüllere ‘aks eder, hepsiniñ ḥaḳıḳatinde incilā eyler.

⁸⁶ Büyük kent, bk. Özön, “Şehristan”, 612.

⁸⁷ Başı dönmüş, sersem, bk. Özön, “Sergerdan”, 588.

⁸⁸ Taşma, bk. Özön, “Feyzan”, 189.

Faakat pertü Muhammedî inikâs⁸⁹ etmeyen, dîrilmeyen cânlarıyla kalpleri arasında biz-zât Allah hâil olür, o tecelliyi, o feyzî kendilerine göstermez, bildirmez.

Sûre-i Tevbe'den

يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّهُ إِلَّا أَنْ يُتِمَّ نُورَهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ (32) هُوَ
الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ (33)

(32), (33)'üncü âyet-i celîleleriñ tercüme-i münîfesî

Onlar Allahıñ nûrunu ağızlarıyla, nefesleriyle söndürmek isterler. Bilakis Allah yüz çevirir ve hemân nurunu tamamlar, şu lelendirir. Vele ki kâfirler hoşlanmazlarsa da...

O Allah Rasûlünü hidâyetle ve dîn-i haqla gönderdi. Onu bütün dînler üzerinde izhâr ve a lâ etmesi için. Vele ki müşrikler hoşlanmazlarsa da...

Sûre-i Faha'dan

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طه (1) مَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى (2) إِلَّا تَذَكَّرَ لِمَنْ يَخْشَى (3) تَنْزِيلًا مِمَّنْ خَلَقَ
الْأَرْضَ وَالسَّمَاوَاتِ الْعُلَى (4) الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى (5) لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي
الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَى (6) وَإِنْ تَجْهَرُ بِالْقَوْلِ فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى (7) اللَّهُ لَا إِلَهَ
إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى (8)

(1,2,3,4,5,6,7,8)'inci âyet-i celîleleriñ tercüme-i münîfesî

Bismillâhirrahmânirrahîm

Taha, Ey Nebi-i Etharım, Ey hüviyet-i ma'hubübiyetim; biz sañâ Qur'ânı kendine meşakkat vermeñ için göndermedik. Ancak ba'de Haqdan korkânlara; bir tezkire olarak gönderdik. Qur'an; yeri, yüksek semâları yârâdândan tenzildir.

⁸⁹ Aks'eten bk. Özön, "In'ikas", 295.

O Rahman, bütün kudret ve saltanat-ı ulûhiyet tahtını kâpladı... Göklerde, yerde, bünların beyninde, şêrânın⁹⁰ altında ne vârsa hepsî hepsî onun mülküdür. Kelâmını âşikâre söyleseñ de söylemeseñ de hâkîkâtte o içden söylenileni de eñ gizli şeyleri de bilîr.

Allah; başka İlah yok, ancak ancak odur. Eñ güzel isimler onun içündür.

Feyz-i Me'ânîsi

Güzel isimler, müsemmanın güzelliğini göstermek içündür. Allah kendini güzel isimlerle vaşfetdiği gibi Nebi-i A'zamını da Qur'an-ı Mübîninde güzel isimlerle vaş ve yâd etdi. Cenâb-ı Haq Peygamberini dâ'imâ tevkiir ile anardı. Yâd-ı Muhammedîde başka bir iclâl, başka bir şem-i⁹¹ tekrim vârdır.

إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

"Hâkîkat. Allah ve Melekleri O Nebi-i Akdese salât ederler. Ey imân edenler; Oñ salât ediniz, müteşekkîrâne du â ediniz. uşqına, imân ve irfânına teslim olarak Oñ selâmlar veriniz..."

Yâ Rabbi; bû ne büyük hücet-i kemâldir...

Sûre-i Şûrâ'dan

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكْتُمَ اللَّهُ إِلًّا وَحِيًّا أَوْ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بآيَاتِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ (51) وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلَكِنْ جَعَلْنَاهُ نُورًا نَهْدِي بِهِ مَنْ نَشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ (52) صِرَاطِ اللَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ أَلَا إِلَى اللَّهِ تَصِيرُ الْأُمُورُ (53)

(51), (52) (53)'üncü âyet-i celîleleriñ tercüme-i münîfesi

Bismillâhirrahmânirrahîm

Allah beşerle mükâleme etmez, ancak vahy sûretiyle, yâhüd hicâb arkasından tekellüm eder, yâhüd Rasûl gönderüb izniyle istediğini vahy eder. Hâkîkat; O âlidir, hâkîmdir.

İşte böylece emrimiz taallük edüb biz sañâ rûh; vahy etdik. Öyle bir anda ki sen kitâb nedir, imân nedir bilmiyordun. Fakat biz kullarımızdan istediklerimize hidâyet etmek, aydınlık vermek için onu nûr kıldık. Hâkîkat; sen doğru yola hidâyet edersin. O yol ki, semâvât ve arzdağı her şey in şâhib ve mâlikî olan Allahın yoludur.

Agâh olunuz; bütün umûr Allaha rücû' eder.

Feyz-i Me'ânîsi

⁹⁰ Toprak, yeryüzü, bk. Özön, "Sera", 586.

⁹¹ Balmumu, kandil, aydınlık kaynağı, bk. Özön, "Şem", Ayrıca bk. D. Mehmet Doğan, "Şem", Büyük Türkçe Sözlük, (Yeni Şafak: İz Yayıncılık, 1994), 1022.

Allah, beşerle iki kimseniñ biribiriyile mükâlemsi gibi konuşmâz. Belki uyânık veyâ uyürken ‘arîf-i billahuñ kalbine vaہy ve ilhâm ederek, yâhûd muqaddes Vâdi-i Tuvâdaki ağaçdan âteş sûretinde görünen tecellide (لِي أَنَا اللَّهُ) diye vâki’ olân tekellüm gibi hîcâb arkasından konuşûr veyâ bir Melek gönderüb o Melek; Allahuñ istediği şeyleri onuñ izniyle ilhâm eder. Bunuñ böyle olması maہz-ı hikmetdir. Allah ‘alidir, hakîmdir.

İşte böyle emrimiz ta‘alluğ ederek sañâ rûh meşâbesinde olân Qur‘anı vaہy etdik. Faqat Ey Nebi-i zî-Şânım; seniñ nezdimizdeki müsteşna mevki‘iñiñ içabı sañâ biz mümtâz bir hâlde vaہy eyledik. O zamân da sen bizim ‘aşk ve muhabbetimizle sekrân ve cemâl-ı lâyezâlimize⁹² hayrân olarak kitâb ve imândan haberdâr değil idiñ.

Ey Habîbim; sen benim ‘aşkımdaki zevke bîlirim, doyâmâzsiñ. Faqat seniñ şümül-u rahmetiñ öyle içab ediyor ki kullarımdan istediklerim; benim harîm visâlime çeker, beynimizdeki mâcerâ-yı muhabbeti, o ezvâk-ı ‘aşkı; o nûr-u hakîkatî onlara da tâtdırırsiñ, gösterirsiñ. Onuñ için seni o mesti-i garâmdan⁹³ ayıltüb Qur‘an-ı mübîni vaہy etdik. Beşeriyetiñ kârânilikleri içinde kâlân maqbûl kullarıma bañâ vâsil olân yolu göstermek, aydınlâtmaq için onu sende pârlâk bir nûr kıldık.

Nûr-u Qur‘anı, zât-ı mu‘allâñı ayrı ayrı beyân edişimiz: Yüksek, derin manâları beşeriñ idrâkine yakınlâşdırmak içündür. Yoksa Ey hakîkatim güneşiniñ meşriki; sen mâdâm ki Qur‘an-ı mübîne, o nûra tecellî-zârsiñ; seniñ zât-ı bî-nazırñ o nûrdan ayrı değil müttehiddir.⁹⁴ O hâlde sen; evet sen, doğru yola hâdişsiñ; Haq yolunu gösterirsiñ. O yolu ki, semâvât ve zemînde her ne vârsa hepsiniñ hâliki, mâlikî olân ben Allaha vâsil olûr bir yoldur.

Gerçi umûr; âkıbet Allaha rücû eder, döner. Faqat tecelliyâtumuñ içabâtî olarak her şey’e verdiği muqayyed varlıqda her şey-i Esmâ-ı Rabbâniyemden mażhar olduğı isme göre görünür, ‘âmil olûr. O muqayyed varlıqda benim ledünniyâtımdan; sırr-ı maہbübiyetimden bî-haberdir. Faqat insanlar; Ey hakîki insanlar, siz öyle değılşsiñiz. Size başka bir kabiliyet-i te‘âlî verdim. Siz; âgâh oluñuz, O muqayyed varlığınızda Peygamberimiñ gösterdiği muhabbet yoluna; Haq yoluna sâlik olûb benim gülistân cemâlime iqbâl ediñiz; geliñiz, görüñüz...

Sûre-i Fetih’ten

⁹² Zevalsiz, Bitimsiz, bk. Özön, “Layezal”, 356.

⁹³ Aşk derdi, Aşırı düşkünlük, Olağanüstü sevgi, bk. Özön, “Garam”, 200.

⁹⁴ Birleşmiş, bileşik olan, bk. Özön, “Müttehîd”, 502.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا (1) لِيُغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ وَيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ
وَيَهْدِيكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا (2) وَيَنْصُرَكَ اللَّهُ نَصْرًا عَزِيمًا (3)

(1,2,3) 'üncü āyet-i celîleleriñ tercüme'-i münîfesi

Bismillāhirrahmānirrahîm

Peyğamberim; ĥaķıķat... biz sañā bir fetĥ-i mübîn açdıķ. Żenbîn meşābesinde olān müteķaddimîn ve müte'ahĥirîñi Allah, seniñ ĥürmetiñe mağfired eder. Ĥaķ Nübüvvetiñde ni metiñi itmām eyler, beşeriyet-i Muĥammediyeñi doğru yola irşād ve hidāyet kılar, Allah sañā āziz, kıymetli yārdımıyla nuşret verir.

Feyz-i Me'ānîşî

Bu sūre-i şerîfe; Mekke'-i Mükerremeniñ fetĥiñi tebşir etmekle berāber bû müjde'-i ekber. Bû fetĥ-i mübîn; nedir. Sırr-ı maĥbûbiyet iķlimiñiñ musaĥhar⁹⁵ olması, Ĥaķkıñ cemāl, vişāl tecelliyātınıñ açılmasıdır. Bû gızlı, maĥrem, muĥterem ĥapūyı Allah Ĥazret-i Muĥammede açdı. Bû ziyāfetullah, Oñā idi. O, onuñ iķün śadra geĥdi. O ĥarîmî Mi'rāĥ onuñ idi. Būnu o açdı, o gösterdi...

Ĥilĥat-i kā'inātdan maĥśad; Ĥazret-i Muĥammede açılān o tecellidir, o İlahî Mi'rāĥ 'aşĥdır. Ğāye bündadır. Bündan mā'adāsı⁹⁶ zenb meşābesindedir.

Żuhūr ve tecellide asıl; Nebi-î Ather Efendimizdi. O, Ĥaķkıñdır, kā'ināt onuñdur.

Allah 'ażîmu'ş-Şān, onuñ ĥürmetine müteķaddimîn ve müte'ahĥirîñi mağfired etdiđiniñi tebşir bŷyürüyor.

Hiĥbir Nebiye naşîp olmāyān o tecelliye eren O dur. Ĥaķ; bilĥāsśa źātını ikrām ederek mütevālî, nāmütenāĥî ni'metleriñi ĥaķ mu'allā-yı nübüvvetinde beźl⁹⁷ ve itmām etdi. Bû ne iclāldir, bu ne fetĥ-i mübîndir...

Mu'tribā esrār mā rā bāz ko

Ĥıśśehā-yi cān-fezā rā bāz ko

Men kezān gŷšem benih ruh ber-ruhem

Va'de'-i ān mehlekārā bāz ko

⁹⁵ Bıyun eğen, Fethedilmiş, Emir altına giren, bk. Doğan, "Musahhar", 794.

⁹⁶ Gayri, başka, ayrıca, bk. Doğan, "Maada", 723. Özön, "Maada", 364.

⁹⁷ Kendiliğinden verme, esirgemededen bol bol harcama bk. Özön, "Bez1", 76.

Müjde-i innâ feteĥnâ ber güşâ

Sirr-i cân-i Muştafa râ bâz ko

Ĥâzret-i Mevlânâ bû naẓm-ı ‘âlîsinde diyor ki:

“Ey mutrib; bizim esrâr-ı ‘aşqımızı açık söyle. Cânâ cân kıtân, ĥayât veren muĥabbet dâsitânlarını, ĥikâyelerini açık söyle.

Ben ağır işçidirem, yanâğıñı yanâğıma dâyâ da o ay yüzlü dilberin vâde-i vişâlini tekrâr et, açık söyle. İnnâ fetâĥnâdaki müjdeyi aç, izâĥ et. Ĥâzret-i Muştafa’nın, o Nebi-i Aĥdesin cânı sırrını açık söyle.”

Sûre-i Fetih’ten

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا (8) لِّتُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ وَتُعَزِّرُوهُ وَتُوَقِّرُوهُ وَتُسَبِّحُوهُ
بُكْرَةً وَأَصِيلًا (9) إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ فَمَنْ نَكَثَ فَإِنَّمَا
يَنْكُثُ عَلَىٰ نَفْسِهِ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَمَا كَسَبَتْهُ إِجْرًا عَظِيمًا (10)

(8), (9), (10)‘uncu âyet-i celîlelerin tercüme-i münîfesî

Bismillâhirrahmânirrahîm

Peyğamberim; biz seni şâhid ve mübeşşer ve nezir olarak gönderdik. Ey Nâs; size gönderdik, Allaha ve Rasûlüne imân ediniz. Oñâ yardım ve müzâheret eyleyiniz. Taẓîm, tevķîr gösteriniz, şabâĥ ve aĥşâm tesbîĥ ve taĥdîs ediniz.

Nebi-i Aĥdesim; o kimseler ki sañâ bî’at ederler Allaha bî’at ederler. Allahın eli, onların ellerinin üzerindedir. Her kim ahd ve bî’ati bozarsa kendine eder. Her kim Allaha karşı etdiği mişâka, ahd-i vefâ gösterirse oñâ Allah ecr-i aẓîm verir.

Feyz-i Me’ânîsi

Allah bûyûruyor ki:

“Peyğamberim; biz seni cemâlimize şâhid bir maĥbûb olarak gönderdik, biz seni vişâl ve tecellî müjdeleriyle tebşîr edici, ba’de Ĥaĥdan, maĥrûmiyet-i tecelliden korkutucu olarak gönderdik.”

Bû âyet-i kerîmede Cenâb-ı Ĥaĥ, Nebi-i Ekremiyle kendini ayırmıyor, sîfât-ı pâk âhadiyetle birleşmiş olduğunu bildiriyor. Bûñâ maĥâm-ı ittîhâd derler. Tevĥîd, bir bilmek ve bir demektir. İttîhâd, bir olmağıdır. Bû maĥâm; maĥâm-ı tevĥîdden çok yüksektir.

Vāriŝ-i Muhammedî olân 'urafâ-yı⁹⁸ Haq; ba'zen bû maqâm-ı iclâl ile ittiŝâf ederler. Nitekim Hâzret-i Mevlânâ o maqâmda diyor ki:

İn heykel-i Âdemest rû-pûş
Mâ kıble-i cümle secdehâ-yım

“Bû Âdem heykeliniñ yüzü niqâblıdır, yoqsa biz bütün secdeleriñ kıblesiyiz.

Sûre-i Necm'den

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ (1) مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَىٰ (2) وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ (3) إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ (4) عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَىٰ (5) ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَىٰ (6) وَهُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَىٰ (7) ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّىٰ (8) فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ (9) فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ (10) مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَىٰ (11) أَفَتُنْمِزُونَهُ عَلَىٰ مَا يَرَىٰ (12) وَلَقَدْ رَأَهُ نَزْلَةً أُخْرَىٰ (13) عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَىٰ (14) عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَىٰ (15) إِذْ يَغْشَىٰ السُّدْرَةَ مَا يَغْشَىٰ (16) مَا رَآهُ الْبَصَرُ وَمَا طَعَىٰ (17) لَقَدْ رَأَىٰ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَىٰ (18)

(1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18)'inci âyet-i celîleleriñ tercüme-i münîfesi

Bismillâhirrahmânirrahîm

Yükselen yıldız haqqı için siziñ şâhibiñiz aslâ delâletde, hatâda bülünmâdı. Ve hevâdan söylemez. O kelâm, bâşka şey değıldir, kendine vahy olunmuş Qur'andır.

Kavâsi ŝedîd olân oñâ öğretdi. Aql-ı küñl şâhibidir. İstîlâ-yı tecelli ile ihâtâyâ başlâdı, o eñ yüksek ufukda idi. Soñra yaqınlâŝdı. Taalluq etdi. Bitiŝdi, bitiŝdi, iki kavsiñ birleşmesi kadar. Yâhüd dahâ yaqın...

Qûluna; vahy etdiğı şeyleri, vahy etdi. Gördüğünü; kalbi tekziğ etmedi.

O Nebi-i Akdesiñ gördüğü şey i üzerinde tereddüt mü ediyorsuñuz, münâkaŝada mısıñız. Hâlbüki o; sidre-i müntehâda onu bir defâ dahâ gördü. Orâda ki cennet-i Meva vârdır.

Vaqtâ ki sidreyi; tecelli-i nûr-u zât kâplâdı. Göz gördüğünden ayrılmâdı, kıyâmâdı. O; leyle-i mi'râçda Rabb-i müteâlîniñ Mülk ve Melekûtundan, âyât-ı kübrâsıdan neler gördü neler...

Feyz-i Me'ânîŝi

Bû sûre-i ŝerîfeniñ ibtidâsı me'alen ŝöyledir:

⁹⁸ Arifler, bk. Özön, "Urafa", 688.

“Âsmân-ı visâlimde doğan, yükselen ‘aşk yıldızına yemin ederim ki, siziñ sâhibiñiz Efendiñiz aslâ sâpıtmâdı, aslâ hatâda bülünmâdı. Benim rüyet-i cemâlîme, mi'râc-ı visâlime dâir gördükleri, söyledikleri hep hâkiqatdir, vahîdir.”

“Kavâsi şedid olan oñâ öğretti.” Ma'nâsına olan:

عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَى

Âyet-i kerîmesindeki “شَدِيدُ الْقُوَى” dan maqşad: Hâzret-i Cibrîl olduğunu bazı müfessirin beyân etmişler ise de hâkiqat hâl; ilm-i İlâhiye ‘âididir. Ancak:

الرَّحْمَنُ (1) عَلَّمَ الْقُرْآنَ (2)

Âyet-i münîfesinden añlaşıldığı üzere “Raḥmân olan Allah; Qur'anı öğretti, bildirdi.” demek dahâ doğru olsa gerektir.

“‘Aşık çū-rehi fârem a'lâ gired”

“Kût-i heme ez nūr-u tecellâ gired”

Esâsen Hâzret-i Cibrîl; muhâkşiklar 'inde de 'aql-i Muḥammediñiñ temsilîdir.

مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَى

Âyet-i celîlesinde Allaha ne 'azîm nükteler ne incelikler vâdır. ‘ ‘Aşık ve ma'sûkuñ zâten ve sîfâten ittihâd⁹⁹ ve ittisâfıdır,¹⁰⁰ tecelliyât-ı visâlîde istiğrâkıdır...

Büyük şâir Gâlip Dede¹⁰¹ merhûmuñ hüsni 'aşkındaki Mi'râciye manzûmesini size tavsiye ederim, o muhallid eşer-i 'aşkıni bir kere okuyunuz.

Sûre-i Kalem'den

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ (1) مَا أَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ (2) وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ (3) وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ (4)

(1), (2), (3), (4)'üncü âyet-i celîleleriñ tercüme-i münîfesî

Bismillâhirrahmânirrahîm

⁹⁹ Birleşme, bir olma, bk. Özön, “İttihâd”, 314.

¹⁰⁰ Nitelenme, bk. Özön, “İttisâf”, 315.

¹⁰¹ Şeyh Galip için bk. M. Muhsin Kalkışım, “Şeyh Galip”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 39/54-57.

Nun. Kalem hâkîki için, satırlarda yâzulanlar hâkîki için sen; Rabbiñin berekât-ı ni'metiyle mecnûn değilsin. Seniñ için öyle bir mükâfât vârdır ki minnetsizdir, mütevâlidir.

Peyğamberim; hâkiqat sen, pek büyük bir seciyye¹⁰² üzere yârâdıldıñ.

Feyz-i Me'ânîsi

Sûre-i şerîfeleriñ ibtidâlarındaki hûrûf-u muqâta'a, rumûzât-ı Kur'aniyedendir. Allah ile Peyğamberi arasında bir işaretdir, herkesiñ añlayamayacağı bir lisandır. Hâkîkiñ, aşkıñ bir lisân-ı mahremidir. Nezd-i İlâhîde Nebi-i Ekmel Efendimiziñ mahbûbiyetini, mergûbiyetini¹⁰³ gösterir.

"Nun, Ey Nebi-i Ecmelim; ferd bi-naẓır olân zât-ı seniyeñiñ vaşf ve ni'metini yâzân kaleme ve 'aşkıñ-ı cemâliñiñ sadırlarına yâzulan satır satır me'ânî-i 'aşkıña, kemâlâtına yemin ederim ki sen; Rabbiñiñ ni'meti berekâtıyla mecnûn değilsin."

Sûre-i Kalem'den

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

وَإِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَارِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ (51)
وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ (52)

(51), (52)'nci âyet-i celîleleriñ tercüme-i münîfes

Bismillâhirrahmânirrahîm

O kâfirler; zikri (ya ni Kur'anı, nâm ve vaşfıñı) işitdikleri zamân hasedlerinden, kınlarından gözleriyle seni o muhteşem, mu'allâ maqâm-ı nübüvvetiñden kaydırıyor gibi bâkârlar. Ve o mecnûndur, derler. Hâyır, değil. O ancak bütün âlemine zikirdir, bir tezkâr-ı İlâhîdir.

Feyz-i Me'ânîsi

Bazı münevver, mütefekkir insanlar müsteşnâdır. Faqat ekşeriyet halk; hârikul'âde yârâdılan bir insanıñ, hârikul'âde ef'al ve harekâti karşısında qalınca; kendi 'aql ve idrâklerinden, kendi qabiliyetlerinden çok yüksek olân o insâna, mecnûnluq isnâd ederler.

¹⁰² Tabiat, Huy, Yaradılış, bk. Özön, "Seciyye", 581.

¹⁰³ İstenilen, sevilen, Herkes tarafından sevilip aranan, bk. Özön, "Mergub", 405.

Çünkü ‘avâm halkı; kârşularında hep kendileri gibi basit fikirli, basit görüşlü; âharekâtî, âhvâlî basit insanlar görmek isterler. Kudret-i Haqqî, şînâyi-i fıtratî eñ güzidesi olan insanın yüksek kabiliyetini, ‘ulvî tecellisini tahdid ederler. Bilmezler ki kudret-i İlahiyede, na‘m-ı Rabbâniyede hudud yoktur. Haq isterse ne hâriqalar ne mu‘cizeler yaradır...

Bunun içündür ki böyle müsteşnâ hilkatdeki insanlar; bidâyeten halkdan muhâlefet görürler,

‘Aşkıñ etmişdir Halile âteşi gülzâr-ı nûr;
 Bâg-ı Firdevs garâmûñ; pir-i hazâretdir seniñ
 Yûsuf ‘aşkıñla bîñ giryân Ya’kûbuñ dūrūr,
 Cezbedârân-ı hayâliñ bî-nihâyetdir seniñ
 Câmeñiñ sermestdir¹⁰⁴ Tûr-u tecellâda kelîm;
 Bâde nûşân-ı¹⁰⁵ cemâliñ; mest-i vuşlatdır seniñ
 Şâiriñdir; Hazret-i Dâvud kîm her nağmesî;
 Hûsnüñe ‘âid neşâ’iddir,¹⁰⁶ hitâbetdir seniñ
 Öyle mest olmuş ki Eyyüb; duymadı derd-i tenin
 Derd-i ‘aşkıñ; ‘âşîka bir özge ni‘metdir seniñ
 Medh eder Ey Nâzenin Haq seni; Qur’an dañı
 Hûsn ü ‘aşkıñ serteser¹⁰⁷ esrâr-ı âyetdir seniñ
 İns u cin u ‘arş, kürsü zât-ı pāk-ı zû’l-celâl;
 Yoğ hatâ; ‘aşkıñla lebriz¹⁰⁸ hâlâvetdir seniñ
 Yâseminler, lâleler, güller, bütün eşküfeler
 Feyz-i renginiñle hoşbû, pür tarâvetdir¹⁰⁹ seniñ
 Kameriler, gülşende, bülbüllerle, mürgân-ı¹¹⁰ bahâr;
 Hepsî hûsnüñ’çün menâkıb-ñân-ı Midhatdır¹¹¹ seniñ
 Şâbit u seyyârelerle şems, arz u âsmân;

¹⁰⁴ Sarhoş, bk. Özön, “Sermest”, 589.

¹⁰⁵ Tatlı, bk. Özön, “Nuşan”, 531.

¹⁰⁶ Ünlü beyit ya da mısra, Manzume, bk. Özön, “Neşide”, 522.

¹⁰⁷ Baştan-başa Bütün, bk. Özön, “Serteser”, 590.

¹⁰⁸ Taşkın, taşıcı, bk. Özön, “Lebriz”, 357.

¹⁰⁹ Tazelik, körpelik, bk. Doğan, “Taravet”, 1045. Özön, “Taravet”, 639.

¹¹⁰ Kuş, bk. Özön, “Mürgan”, 475.

¹¹¹ Övme, bk. Özön, “Midhat”, 420.

Bâb-ı iclâliñde pâ bârcây-ı hizmetdir seniñ
 Nağmeler serper-i kemân u nây ve santûr¹¹² ve rübâb;
 Şevk-i dîdârîñla her şey pür şetâretdir¹¹³ seniñ
 Bağ-ı tevîdiñde bülbüldür Bilâliñ; eś-Şalâ...
 Hâvân-ı îhsânîñ içün demsâz-ı¹¹⁴ da'vettir seniñ
 Hâlîde reşk-i¹¹⁵ endâz¹¹⁶ olür zîr¹¹⁷ cenâh-ı rahmetiñ;
 Müstezil-i hâzretiñ olmağ, ne devletdir seniñ
 Olmâyân meftûn-u hüsniñ vârmıdır 'âlemde hiç;
 Vaśf-ı pâkiñ nâzenin-i Rabb-i 'izzetdir seniñ
 Her dehân; gülbânıñ-ı tecelliñle tahlîl eyliyor...
 Nâm-ı pâkiñ; levhâ-ı tevîhde zînetdir seniñ
 Hep melekler, mekteb-i 'aşkıñda ders eyler oğür;
 Na'at-ı hüsniñ, zeyûr-u 'arş-ı belâgatdır seniñ
 'Aşk, tevîhd-i Hüdâ, sîdğ, istiğâmet denmez
 Şer'-i pâkiñ; eñ muğaddes bir şer'attir seniñ
 Sözleriñdir tercümân-ı ma'nâ-yı ledün,
 Her kelâmıñ; Ey Hüdâ ma'hbûbu, hikmetdir seniñ
 Hâkî görmüşdür; gören cândan cemâl-i ağdesiñ;
 Tâb-ı vechiñ; tâbiş-i¹¹⁸ nûr-u hüviyettir seniñ
 Sâye'-i feyziñde ol dem, na'at gû bir şâ'iriñ
 Hizmetiñ; Allaha ekmel bir 'ibâdetdir seniñ
 Senden istimdâd eden nevmîd¹¹⁹ kâlmâz şübhesiz;
 Bârgâh-ı¹²⁰ ağdesiñ; bâb-ı icâbetdir seniñ
 Kible'-i cânsiñ, Eyâ rûh-u bahâr ma'nevî;
 Nûr-u 'aşkıñ; feyiz-bağş-ı sırr-ı medîtdir seniñ

¹¹² Şekil olarak kanuna benzeyen, fakat ondan daha küçük olup tıkmakla çalınan telli çalgı, bk. Doğan, "Santur", 954-955.

¹¹³ Neşeli olmak, Şenlik, Şuhluk, keyif, bk. Doğan, "Şetaret", 1024. Özön, "Şetaret", 615.

¹¹⁴ Uygun arkadaş, bk. Özön, "Demsaz", 125.

¹¹⁵ Kıskanma, kıskanmayı uyandıran, bk. Özön, "Reşk", 557.

¹¹⁶ Atan, atıcı anlamıyla sözcükleri sıfatlaştırır, bk. Özön, "Endaz", 161.

¹¹⁷ Alt, aşağı, bk. Özön, "Zir", 729.

¹¹⁸ Parlama, bk. Özön, "Tabiş", 626.

¹¹⁹ Umutsuz, bk. Özön, "Nevmid", 524.

¹²⁰ İzinle girilecek yer, Girmek için izin gereken yer, bk. Özön, "Bargâh", 60.

Bir Tazarru¹²¹

Gençliğimde pek çok yerlerini gezdiğim, dolâşdığım; o güzel kırlarından, çimenzârlarından; ‘aşkıñ, şâfvet ve şamîmiyetiñ sevimli gül hoşûları gelen yeşil ormanları, berrâk kâynâkları; temiz yürekli, İlahî fikirli insanlar uğrâğı olân Anâdolu’ya, o mübârek Türk illerine: Bahârlar, nûrlar, hâyât ve sa’âdetler müjdeleyen ve zulüm ve esâretiñ mağmûm,¹²² mü’ellim¹²³ kârâñlıklarından; şu’le-i zekâsıyla kûrtârân gâzi-i hâlâşkârîmiziñ, ‘âlî Cumhûriyetimiziñ ile’l ebed selâmet ve beğâsını; necâbet-i fıtrîyesiyle, necdet ve hâmiyetiyle nâmdâr-ı cihân olân büyük milletimiziñ refâh ve sa’âdetini; her yerî bedîî nazarlara bâşka bâşka güzellikler gösteren, bâşka bâşka câzibeler serpen değerli, şereflî memleketlerimiziñ; medeniyet nûrlarıyla, feyz ve terakki ışıklarıyla aydınlanmasını, şenlenmesini Cenâb-ı Hâkdan bütün kalbimle tazarru’ ve niyâz etmeği burâda bir vecibe ‘addederim...

Kaynakça

- Beytur, Ahmed Midhat Bahârî, *Ruh’û Kur’andan Bir Sahife-i Nûr*. İstanbul: Ma’rifet Matbaası, 1926.
- Beytur, Ahmed Midhat Bahârî, *Mihrab-ı Aşk*, İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1964,
- Değirmençay, Veyis, “Sultan Veled” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansklopedisi*, 37/521-522, İstanbul: TDV Yayınları, 2009.
- Dikkaya, Harun *Ahmet Mithat Bahârî Beytur’un Hayatı, Eserleri ve Mihrâb-ı Aşk Adlı Eseri*, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Değirmençay, Veyis “Sultan Veled” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansklopedisi*, 37/ 521-522, İstanbul: TDV Yayınları, 2009.
- Doğan, D. Mehmet, *Büyük Türkçe Sözlük*, Yeni Şafak: İz Yayıncılık, 1994.
- Eraslan, Kemal, “Ahmed Yesevi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansklopedisi*, 2/159-161 İstanbul: TDV Yayınları, 1989.
- Işık, Emin “Midhat Bahârî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansklopedisi*, 30/6-7, İstanbul: TDV Yayınları, 2005.

¹²¹ Kendini alçaltarak yalvarma, bk. Özön, “Tazarru”, 644.

¹²² Gamlı, tasalı, Bulutlu, kapanık, bk. Özön, “Magnum”, 368.

¹²³ Acı veren, acıtan, bk. Özön, “Mü’ellim”, 462.

Kalkışım, M. Muhsin, “Şeyh Galip”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansklopedisi*, 39/54-57, İstanbul: TDV Yayınları, 2010.

Kılıçkaya, Rabia, *Midhat Bahâri Beytur Hayatı Eserleri ve Tasavvuf Anlayışı*, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.

Luggat Osmanlıca Türkçe Sözlük, (Luggat), “Jale”, (Erişim 24 Aralık, 2019).

Ocak, Ahmet Yaşar, “Hacı Bektâş-ı Velî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansklopedisi*, 14/455-458, İstanbul: TDV Yayınları, 1996.

Öngören, Reşat, “Mevlânâ Celâleddîn-î Rûmî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansklopedisi*, 29/441-449, Ankara: TDV Yayınları, 2004.

Öngören, Reşit, “Mevlâna Celalaeddin Rumi” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansklopedisi*, 29/441-448, Ankara: TDV Yayınları, 2004.

Özön, Mustafa Nihat, *Osmanlıca Türkçe Sözlük*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1993.

Tosun, Necdet, “Zünnûn El-Mısırî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansklopedisi*, 44/575-576, İstanbul: TDV Yayınları, 2013.

TTK, Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi. “Aranan: Ruh’û Kur’andan Bir Sahife-i Nûr” Erişim: 3 Aralık 2020. <https://kutuphane.ttk.gov.tr>

Uzun, Mustafa, “Hakani” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansklopedisi*, 15/166-168, İstanbul: TDV Yayınları, 1997.